Beheerplan Groen
2015-2016

Gemeente Lansingerland
Juni 2015

Beheerplan Groen

Rapport	**Beheerplan Groen 2015-2016**
Status	**Definitief**
Opdrachtgever	**Gemeente Lansingerland**
Contactpersoon gemeente	**Mevr. E. Tamminga**
Opgesteld door	**DaMol**
Opdrachtnummer	**2015-08**
Datum	**08-06-2015**

SAMENVATTING

Groenbeheerplan
Dit groenbeheerplan geeft richting aan het beheer en de onderhoudskwaliteit van het openbaar groen. Het plan geeft inzicht in de na te streven onderhoudskwaliteit, het hierbij passende onderhoud en de onderbouwing van de financiën en de manuren. Het beschrijft de organisatie van het beheer in groot en cyclisch onderhoud, waarmee doelgericht en efficiënt onderhoud kan worden uitgevoerd.

Doel groenbeheerplan
Het plan dient als basis voor de werkzaamheden voor cyclisch- en groot onderhoud. Samen met de Leidraad Inrichting Openbare Ruimte vormt het een kader voor beheertoetsen.

Evaluatie groenbeheer 2013-2014
De evaluatie van het groenbeheer 2013-2014 leidt tot de volgende conclusies:

- Van 55.700 inwoners in 2012 gegroeid tot 57.545 inwoners in 2014 (bron: Wikipedia) Het areaal van het openbare groen is in dezelfde periode toegenomen met 2% van 2.199.726 m2 naar 2.241.373 m2 (bron: Mi2 groen).
- Door een capaciteitsprobleem bij de binnendienst worden beleidszaken en strategisch omgevingsmanagement te weinig opgepakt.
- Het toevoegen van een OMOP hoofdstuk in het cyclisch onderhoudsbestek heeft gezorgd voor een kwaliteitsverbetering in de uitvoering. Doordat er één aannemer op een perceel aan het werk is wordt de kwaliteit van de uitvoering verhoogd en het toezicht op de werkzaamheden overzichtelijker.
- Uit het toezicht blijkt dat de aannemers zich over het algemeen aan de contractueel vastgelegde kwaliteit B hebben gehouden. Dit ondermeer door verscherpt en verbeterd toezicht en directievoering.
- De werkomschrijving voor de buitendienst heeft gezorgd voor een duidelijke taakverdeling tussen de aannemers en de buitendienst.
- Gemeente Lansingerland voldoet aan de eis om 5% van de werkzaamheden uit te voeren met social return.

Visie groenbeheer
Sinds 2014 is er voor de bewoners van Lansingerland de mogelijkheid om openbaar groen zelf in onderhoud te nemen. Er zijn drie verschillende vormen van participatie: Zelfbeheer Groen, Adoptie boomspiegel en Geveltuinen.

Met het oog op de toekomstige bezuinigingen op het groen is het project ‘groen in crisistijd’ opgestart. In dit project wordt op basis van het toekomstige onderhoudsbudget het areaal deels omgevormd om in de toekomst met minder onderhoudsbudget een schoon, heel en veilig beeldkwaliteitsniveau te krijgen wat binnen de wet- en regelgeving valt en geen kapitaalvernietiging met zich mee brengt.

Lansingerland streeft naar een duurzaam beheer van de openbare groene buitenruimte. Dit wordt bewerkstelligd door een verbod op het gebruik van bestrijdingsmiddelen en door het verlengen van de levensduur van de beplanting met het project ‘groen in crisistijd’.

Lansingerland streeft er naar om projecten integraal aan te pakken. Samen met de andere programma’s wordt waar mogelijk de samenwerking gezocht zodat in één werkgang alle benodigde werkzaamheden uitgevoerd worden. Deze gezamenlijke aanpak zorgt voor een efficiëntieslag in de uitvoering en de kosten.

Streefniveau onderhoud
Naar aanleiding van de structurele bezuinigingen in 2014 op de exploitatie rekening is er vanuit het beleid gekozen voor een streefniveau van minimaal beeldkwaliteit C van de CROW. Hierbij wordt er op een beeldkwaliteitsniveau onderhouden waarbij de veiligheid voor gebruikers niet in het geding komt en waarbij geen kapitaalsvernietiging plaats vindt. Omdat niet alle beheergroepen op beeldkwaliteit C onderhouden kunnen worden zonder dat de voorwaarden overschreden worden is er voor enkele beheergroepen een differentiatie aangebracht in het minimale onderhoudsniveau.

Areaal
De gemeente beheert 387.543 m^2 beplanting en 1.853.830 m^2 gras. Het grootste deel van het gras wordt extensief beheerd. In totaal is dit 2.241.373 m^2 openbaar groen met 18.240 bomen. In verband met de bezuinigingen op het onderhoudsbudget zijn er in het afgelopen jaar bij het project 'groen in crisistijd' voornamelijk plantvakken omgevormd naar gras. Dit heeft een verschuiving teweeg gebracht in de areaalverdeling.

Kwaliteit
De beeldkwaliteit van de beplantingen wordt door de toezichthouders beoordeeld. De gemiddelde beeldkwaliteit van de beplantingen in 2013 en 2014 voldeed aan de gestelde B-kwaliteit. De technische kwaliteit is met het project 'groen in crisistijd' grotendeels op minimaal niveau B gebracht. Momenteel loopt het project 'groen in crisistijd' nog door tot eind 2016.

Financiën
Product groen heeft de investeringen Groen renovatie 2012, een deel van Groen renovatie 2013 en Groen renovatie 2014 niet uitgevoerd en deze bedragen terug gegeven. In 2014 is besloten niet langer te gaan investeren in het groen, maar levensduur verlengende werkzaamheden uit te voeren vanuit het groot onderhoud. Hierbij wordt in een cyclus van 6 jaar een wijk aangepakt. Door deze maatregelen zijn de kapitaalslasten op het product groen verlaagd.

Voor de cyclische beheerkosten die zijn uitbesteed aan marktpartijen is voor het jaar 2015 een bedrag nodig van € 1.576.247,- en voor 2016 een bedrag van € 1.575.684,-. Door de omvorming in het project 'groen in crisistijd' van beplanting naar gras kan er meer areaal onderhouden worden met minder budget.

De werkzaamheden van de buitendienst bestaan uit het uitvoeren van de werkzaamheden uit de werkomschrijving. Voor de uitvoering van de werkzaamheden van buitendienst is voor de jaren 2015-2016 € 471.390,- geraamd. Op basis van 1.550 uur per jaar voor een fte is er 5,3 fte benodigd.

Voor de uitvoering van de werkzaamheden van binnendienst is voor de jaren 2015-2016 € 627.000,- geraamd. Op basis van 1.550 uur per jaar voor een fte is er 5,3 fte benodigd.

De totale kosten benodigd voor de uitvoering van de werkzaamheden uit de werkbegroting.

Overzicht werkbegroting 2015-2018 (in €)				
	2015	**2016**	**2017**	**2018**
Cyclisch onderhoud	1.570.684	1.575.684	1.538.684	1.538.684
Buitendienst	471.390	471.390	471.390	471.390
Binnendienst	627.000	627.000	627.000	627.000
Overige (zie werkbegroting 2015-2018)	1.336.080	1.296.827	1.222.515	1.183.397
Totaal	4.005.154	3.970.901	3.859.589	3.820.471
Prijspeil 2015				

INHOUD

SAMENVATTING 1

INHOUD 3

1 INLEIDING 5
1.1 Aanleiding en problematiek groenbeheer 5
1.2 Doel groenbeheerplan 5
1.3 Uitgangspunten 6
1.4 Leeswijzer 6

2 EVALUATIE BEHEERPLAN 2013-2014 7
2.1 Algemeen 7
2.2 Evaluatie van de uitvoering 7
2.3 Evaluatie van de kwaliteit 8
2.4 Conclusies evaluatie beheerplan 9

3 WETTELIJK EN GEMEENTELIJK KADER 10
3.1 Groenbeheerplan en beleidsproces 10
3.2 Wettelijk kader 11
3.3 Visie op het groenbeheer 11
3.4 Duurzaamheid 12
3.5 Integraal werken 12
3.6 Social return 12

4 GROENBEHEERSYSTEMATIEK EN STREEFNIVEAU 14
4.1 Onderhoudsniveau verlagen 14
4.1.1 Kwaliteitsniveaus 14
4.1.2 Minimale beeldkwaliteit C 14
4.2 Streefbeeld en gewenst beheer per groentype 16
4.2.1 Beplantingen 16
4.2.2 Gras 19
4.2.3 Bomen 20

5 KWANTITEIT EN KWALITEIT 21
5.1 Hoeveelheden 21
5.2 Kwaliteit 22

6 FINANCIËN 23
6.1 Groot onderhoud 23
6.2 Cyclische beheerkosten 23
6.3 Beheer en onderhoud door de eigen medewerker 24
6.3.1 Buitendienst 24
6.3.2 Binnendienst 24
6.4 Samenvatting begroting 26

BEGRIPPEN EN AFKORTINGEN 28
Bijlage 1. Wettelijk kader groenbeheer 31
Bijlage 2. Overzicht beheergroepen per werkzaamheid 32
Bijlage 3. Areaaloverzicht groen, hoeveelheden per beheergroep 33
Bijlage 4. Schaalbalken uit Kwaliteitscatalogus Openbare Ruimte 2013 34

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding en problematiek groenbeheer

Groenbeheer is het in stand houden en ontwikkelen van de openbare groene ruimte. Het niveau van onderhoud wordt bepaald op strategisch niveau en is bepalend voor de onderhoudsmaatregelen die nodig zijn voor het behalen van het gewenste eindbeeld en kwaliteitsniveau.

De kwaliteit van de groene buitenruimte wordt door het onderhoudsniveau (beeldkwaliteit) en door het inrichtingsniveau (technische kwaliteit) bepaald. Dit beheerplan beschrijft het gewenste onderhoudsniveau en brengt het groot onderhoud in beeld, welke de technische kwaliteit bepaald. Vanwege financiële beperkingen in het onderhoudsbudget is er gekozen voor een minimaal onderhoudsniveau C van de CROW. Hierbij wordt er op een beeldkwaliteitsniveau onderhouden waarbij de veiligheid voor gebruikers niet in het geding komt en waarbij geen kapitaalsvernietiging plaats vindt.

De volgende doelstellingen zijn gesteld vanuit de afdeling Beheer en Onderhoud:

- 85% buurten op minimaal kwaliteitsniveau C
- 90% kloppend beheerareaal
- uitvoering voldoet aan de wet- en regelgeving
- geen kapitaalsvernietiging

1.2 Doel groenbeheerplan

Dit groenbeheerplan heeft betrekking op het product beheer en onderhoud openbaar groen binnen de gemeente Lansingerland.

Met het groenbeheerplan 2015-2016 wordt de toekomst van het gemeentelijke groen van Lansingerland veiliggesteld met als doel een duurzame instandhouding van alle groentypen in de gemeente. Het plan geeft inzicht in de na te streven onderhoudskwaliteit, het hierbij passende onderhoud en de onderbouwing van de financiën en de manuren. Het beschrijft de organisatie van het beheer in groot en cyclisch onderhoud, waarmee doelgericht en efficiënt onderhoud kan worden uitgevoerd.

In dit groenbeheerplan is de beheerstrategie beschreven, welke richting geeft aan de ontwikkeling en instandhouding van het groen. Het plan dient als basis voor de werkzaamheden voor cyclisch- en groot onderhoud. Samen met de Leidraad Inrichting Openbare Ruimte vormt het een kader voor beheertoetsen.

1.3 Uitgangspunten

Voor dit beheerplan zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd.

- De hoeveelheden zijn afkomstig uit het beheersysteem Mi2 met de peildatum december 2014.
- Prijspeil 2015
- Eenheidsprijzen worden gebaseerd op ervaringscijfers en marktcijfers
- Kosten voor vervanging zijn inclusief verwijderen en afvoeren
- Kosten zijn inclusief winst en risico van de aannemer
- Kosten zijn exclusief BTW
- Het beheerplan betreft alleen het groen areaal dat in beheer is bij de afdeling B&O van de gemeente Lansingerland
- Er zal een onderscheid gemaakt worden in cyclisch beheer en groot onderhoud
- Het onderhouden van de openbare buitenruimte op minimaal visueel en technisch kwaliteitsniveau C.
- Niveau uitvoering van onderhoud zonder dat er kapitaalsvernietiging plaats vindt.
- Niveau uitvoering van onderhoud zonder dat de veiligheid in het geding komt.
- Als gemiddelde levensduur van de beplanting is uitgegaan van 25 jaar, de levensduur verschilt daarbij per groentype.
- Groot onderhoud wordt per wijk ingezet.

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 staat de **evaluatie van de uitvoering en de kwaliteit** van het jaar 2013-2014 beschreven. Het kader waar binnen de beheerder werkt bestaat uit **wetten en regels** en staat in hoofdstuk 3.2. Deze vormen de basis voor de uitvoering van het beheer en de te maken keuzes.

Wat de gemeente Lansingerland wil bereiken staat in de **visie op het groenbeheer** in hoofdstuk 3.3. Het onderhoudsniveau staat beschreven in hoofdstuk 4.1 en de **streefbeelden en gewenst beheer per groentype** in hoofdstuk 4.2. Uit de visie komen de **beheermaatregelen** voort.

In hoofdstuk 5 worden de **arealen** inzichtelijk gemaakt. De **hoeveelheden** staan vermeld in hoofdstuk 5.1. en de **kwaliteit van de beplanting** in hoofdstuk 5.2.

De benodigde **financiële middelen** voor het groot onderhoud groen en de cyclische beheerkosten kunt u vinden in hoofdstuk 6. Hierin is tevens de fte-bepaling vermeld.

Een verklaring van **vaktechnische termen** als snoeien, Eco-berm en inboeten kunt u lezen in de begrippenlijst aan het eind van het rapport.

In de bijlagen kunt u een overzicht van de **beheergroepen per werkzaamheid** vinden in bijlage 2. In bijlage 3 staat het overzicht van het **areaal groen** met daarbij de hoeveelheden per beheergroep. In bijlage 4 staan de **schaalbalken** uit de Kwaliteitscatalogus Openbare Ruimte 2013.

2 EVALUATIE BEHEERPLAN 2013-2014

2.1 Algemeen

In 2012 is het groenbeheerplan 2013-2016 voor de gemeente Lansingerland opgesteld. Het beheerplan heeft als doel om inzicht te geven in de structurele lasten van het beheer en onderhoud van het openbaar groen. De afgelopen jaren is conform dit beheerplan gewerkt.

De bevolking van Lansingerland is van 55.700 inwoners in 2012 gegroeid tot 57.545 inwoners in 2014 (bron: Wikipedia) Het areaal van het openbare groen is in dezelfde periode toegenomen met 2% van 2.199.726 m2 naar 2.241.373 m2 (bron: Mi2 groen).

2.2 Evaluatie van de uitvoering

Jaarlijks is het onderhoudsbestek geëvalueerd. De conclusies uit de evaluaties worden per onderdeel weergegeven.

Cyclisch onderhoud
Het openbaar groen is de afgelopen jaren op kwaliteitsniveau B onderhouden. Een beperkt aantal werkzaamheden is uitgevoerd door de buitendienst van de gemeente. Het grootste deel van het onderhoud wordt in regie uitgevoerd door aannemers op basis van bestekken. Het werk in regie was in 2013-2014 verdeeld in 6 percelen welke verdeeld waren over vier aannemers.

Aan het cyclisch onderhoudsbestek is in 2013 een snoeicatalogus toegevoegd. Hierin is per beheergroep of functie van de beplanting een snoeibeeld aangegeven. Deze methode werkt goed als communicatiemiddel tussen toezichthouder en aannemer, waardoor de kwaliteit van het snoeiwerk verbeterd is. Een juiste snoeiwijze verlengd de levensduur van de beplanting.

De buitendienst heeft de afgelopen jaren met een werkomschrijving gewerkt waarin de taken en verantwoordelijkheden beschreven zijn. Het werken met de werkomschrijving heeft ervoor gezorgd dat de verwarring tussen de verantwoordelijkheden van de buitendienst en de aannemer voor het grootste gedeelte is opgelost.

Onderhoud 2013
Vanuit de investeringen is in 2013 onderhoud gepleegd aan het groen. Hierbij zijn beplantingen ingeboet, omgevormd en gesnoeid.

In 2014 is er een investeringsstop van kracht geweest. Naar aanleiding hiervan is er besloten niet langer investeringen in het openbaar groen te doen, maar dergelijke werkzaamheden uit te voeren vanuit het groot onderhoud. Door deze maatregel zijn de kapitaalslasten op het product groen verlaagd.

Groot onderhoud groen
In 2014 is in diverse percelen groot onderhoud uitgevoerd aan het groen. Deze projecten zijn gestart met het oog op toekomstige bezuinigingen in het cyclisch onderhoudsbudget. Op basis van de Groenstructuur Lansingerland en een beoordeling op de technische kwaliteit van de beplanting is een uitvoeringsplan gemaakt. Bij de projecten zijn diverse plantvakken omgevormd, vernieuwd of hersteld.
De uitvoering van het groot onderhoud is gedaan op basis van een OMOP bestek die als onderdeel bij het cyclisch onderhoudsbestek is gevoegd. Het koppelen van de cyclische onderhoudswerkzaamheden en de werkzaamheden van het groot onderhoud heeft als voordeel dat er één aannemer op één perceel

werkzaam is. Dit zorgt voor een verhoogde kwaliteit van uitvoering en maakt het toezicht op de werkzaamheden eenvoudiger.

Binnendienst
De binnendienst van de gemeente heeft te maken met een structureel tekort aan capaciteit. Beleidszaken en strategisch omgevingsmanagement kennen hierdoor een lage prioriteit.

Aanbestedingsvoordeel
Bij de aanbesteding van het onderhoudsbestek is de aanneemsom lager uitgevallen dan in de directiebegroting was geraamd. Hierdoor zijn de kosten voor het cyclisch onderhoud lager uitgevallen.

Social return
Gemeente Lansingerland voldoet aan de eis om 5% van de werkzaamheden uit te voeren met social return.

2.3 Evaluatie van de kwaliteit

De evaluatie van de kwaliteit van het groen bestaat uit twee onderdelen: beeldkwaliteit en technische kwaliteit.

Beeldkwaliteit is de kwaliteit die vanuit de cyclische onderhoudsbestekken gerealiseerd wordt door de aannemers. De kwaliteit die minimaal gehaald moet worden door de aannemers is vastgesteld volgens de Kwaliteitscatalogus Openbare Ruimte 2010 (KOR2010). Hierin staat aangegeven wat de minimale eisen zijn per beheergroep. Voor het onderhoudsbestek 2013-2014 was dit beeldkwaliteitsniveau B.

In 2013 en 2014 is er in de 6 percelen periodiek geschouwd. Van de behaalde resultaten is een overzicht gemaakt. In onderstaand figuur is een overzicht van de gemiddelde beeldkwaliteit van alle percelen over het jaar 2013. Hieruit blijkt dat gemiddeld 92% van het areaal op B-kwaliteit is onderhouden. Dit is 7% meer dan de eis van 85% op B-kwaliteit.

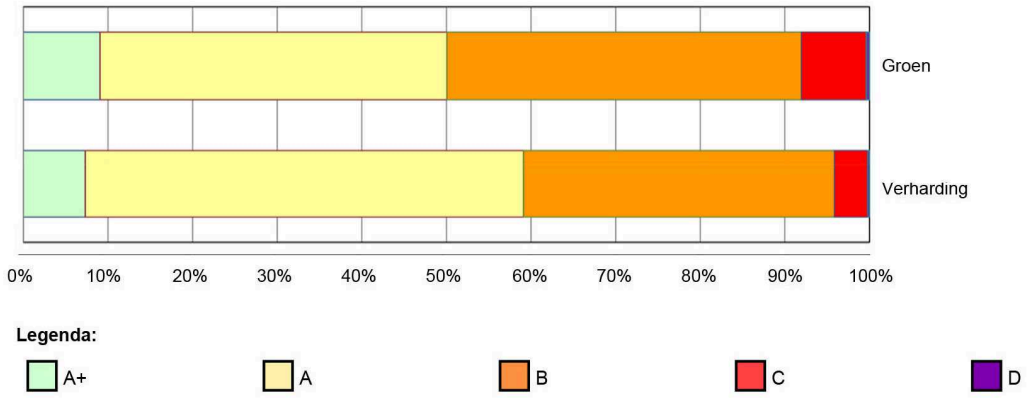

In onderstaand figuur is een overzicht gegeven van de gemiddelde beeldkwaliteit van alle percelen over het jaar 2014. Hieruit blijkt dat gemiddeld 97% van het areaal op B-kwaliteit is onderhouden. Dit is 12% meer dan de eis van 85% op B-kwaliteit.

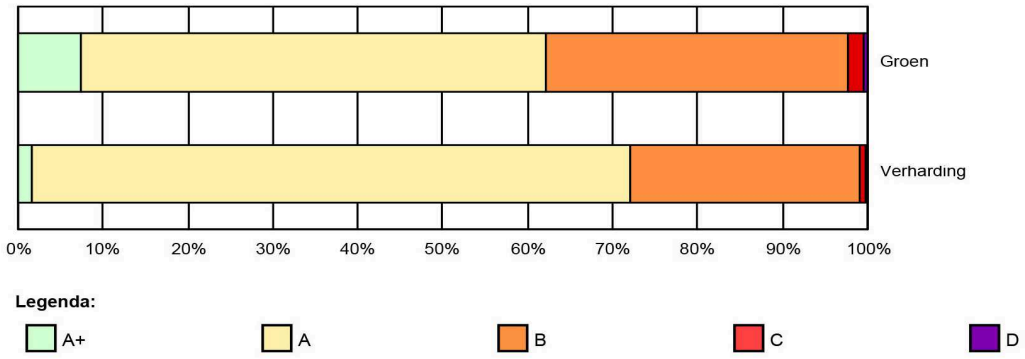

Technische kwaliteit is de kwaliteit welke de restlevensduur van de beplanting bepaald, deze kan bijgestuurd worden middels groot onderhoud groen.

In 2014 is gestart met het project 'groen in crisistijd'. In dit project wordt alle beplanting die niet voldoet aan de technische kwaliteit aangepakt. Dit wordt behaald door omvorming, inboet, of vervanging van beplanting. Momenteel loopt het project groen in crisistijd door tot eind 2016).

2.4 Conclusies evaluatie beheerplan

De evaluatie van het groenbeheer 2013-2014 leidt tot de volgende conclusies:

- Van 55.700 inwoners in 2012 gegroeid tot 57.545 inwoners in 2014 (bron: Wikipedia) Het areaal van het openbare groen is in dezelfde periode toegenomen met 2% van 2.199.726 m2 naar 2.241.373 m2 (bron: Mi2 groen).
- Door een capaciteitsprobleem bij de binnendienst worden beleidszaken en strategisch omgevingsmanagement te weinig opgepakt.
- Het toevoegen van een OMOP hoofdstuk in het cyclisch onderhoudsbestek heeft gezorgd voor een kwaliteitsverbetering in de uitvoering. Doordat er één aannemer op een perceel aan het werk is wordt de kwaliteit van de uitvoering verhoogd en het toezicht op de werkzaamheden overzichtelijker.
- Uit het toezicht blijkt dat de aannemers zich over het algemeen aan de contractueel vastgelegde kwaliteit B houden. Dit ondermeer door verscherpt en verbeterd toezicht en directievoering.
- De werkomschrijving voor de buitendienst heeft gezorgd voor een duidelijke taakverdeling tussen de aannemers en de buitendienst.
- Gemeente Lansingerland voldoet aan de eis om 5% van de werkzaamheden uit te voeren met social return.

3 WETTELIJK EN GEMEENTELIJK KADER

Het groenbeheer van Lansingerland past binnen de wettelijke kaders en het vigerende gemeentebeleid. Binnen dit kader zijn de visie op het groenbeheer en de uitgangspunten opgesteld die Lansingerland hanteert voor beheer en herinrichting van het openbaar groen.

3.1 Groenbeheerplan en beleidsproces

In 2013 heeft Lansingerland een integraal beleid voor de openbare ruimte opgesteld. Naar aanleiding van de nieuwe strategische uitgangspunten wordt het beheermodel Lansingerland opgesteld. De visie en de uitgangspunten van dit groenbeheerplan bouwen voort op vastgesteld beleid en beleid dat in ontwikkeling is.
Het Beheermodel (in ontwikkeling) vormt een overkoepelend uitgangspunt. De programmabegroting geeft de financiële randvoorwaarden.

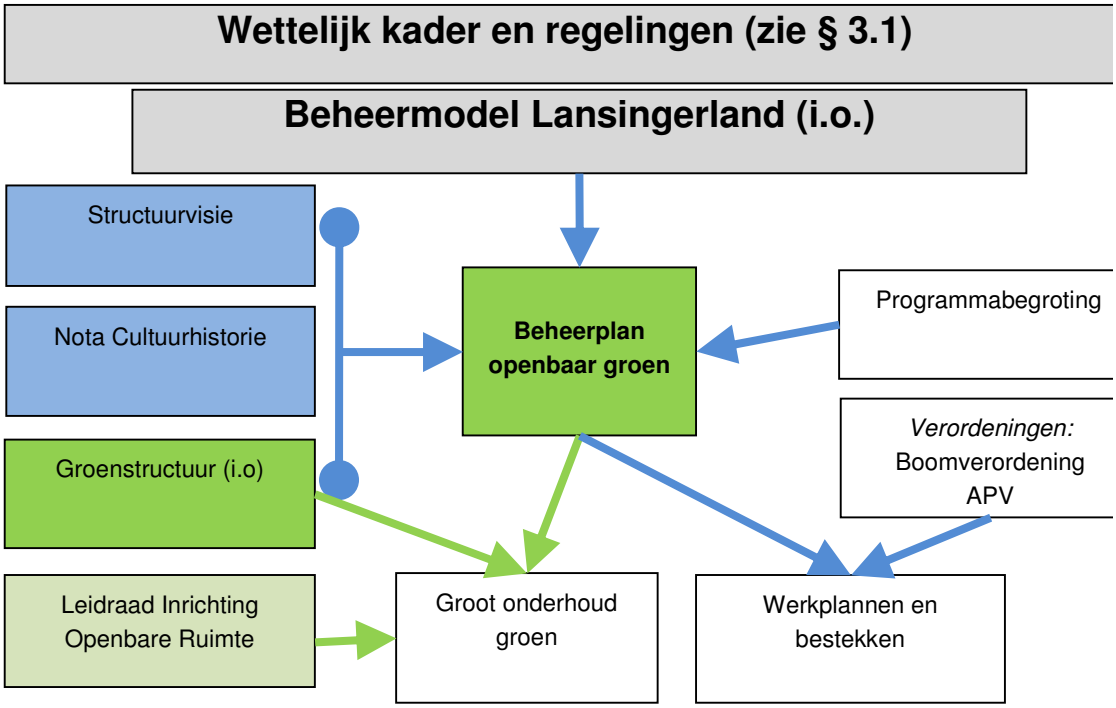

De Structuurvisie 2010-2025 en de nota Cultuurhistorie zijn van belang bij ontwikkeling van de opbouw van het groen. Deze zijn vertaald in de Groenstructuur die richtlijnen geeft voor groot onderhoud en inrichting. De Leidraad Inrichting Openbare Ruimte (LIOR) is per februari 2015 vastgesteld. In deze leidraad worden eisen en uitgangspunten aangegeven voor het ontwerpen en inrichten van de openbare ruimte.
Voor het beheer van de bermen is een beheerparagraaf opgenomen in de Groenstructuur Lansingerland. Hierin zijn beheer adviezen opgenomen om de natuurwaarden in bermen te ontwikkelen en uitwerking te geven aan de eisen van de Flora- en Faunawet. Juist bij bermen is er in Lansingerland kans om de biodiversiteit te laten toenemen. Goed ontwikkelde vegetaties in bermen zijn aantrekkelijk voor inwoners en recreanten.

De richtlijnen voor bomen en de omgevingsvergunning zijn vastgelegd in de Bomenverordening en de Algemene Plaatselijke Verordening. De visie op de bomen wordt opgenomen in de Groenstructuur Lansingerland.

In dit beheerplan zijn alleen die uitgangspunten verwerkt die betrekking hebben op het cyclisch en groot onderhoud van het groen. Het groenbeheerplan dient mede als kader voor werkplannen en bestekken.

3.2 Wettelijk kader

Voor het groenbeheer gelden twee wettelijke kaders: het Burgerlijk Wetboek waarin de zorgplicht van de beheerder is vastgelegd en de Flora- en Faunawet. De gemeente voert het groenbeheer op een bestendige manier uit voor de bescherming van flora en fauna.

In februari 2015 is de Leidraad Inrichting Openbare Ruimte Lansingerland vastgesteld. Hierin staan kaders beschreven voor het groen waarbinnen een nieuw of herinrichtingproject dient te voldoen.

Vanuit de Flora- en Faunawet dient er voor werkzaamheden in gebieden waar flora en fauna voorkomt, gewerkt te worden volgens de hiervoor opgestelde gedragscode. Lansingerland hanteert de gedragscode van Stadswerk. Het werken met deze goedgekeurde gedragscode geeft de aannemer vrijstelling voor een aantal verbodsbepalingen van de Flora- en Faunawet, mits er strikt volgens het protocol zoals in de gedragscode omschreven is, gewerkt wordt.

3.3 Visie op het groenbeheer

Lansingerland ligt in de verstedelijkte zuidvleugel van de Randstad en is omgeven door groengebieden die tot 2025 verder worden ontwikkeld. In tegenstelling tot de andere elementen in de openbare ruimte moet groen zich na aanleg nog ontwikkelen. Groen heeft tijd nodig om te groeien, terwijl een weg of een gebouw op zijn mooist is direct na oplevering. Het is daarom belangrijk te sturen op duurzaam groenbeheer en gewenst eindbeeld. Het beheer is erop gericht het groen tot volle wasdom te brengen.

Participatie
Sinds 2012 is er voor bedrijven in Lansingerland de mogelijkheid om een rotonde te sponsoren. Bedrijven mogen de rotonde zelf inrichten, onderhouden en hun reclamebord plaatsen.
Sinds 2014 is er voor de bewoners van Lansingerland de mogelijkheid om openbaar groen zelf in onderhoud te nemen. Wij kennen drie verschillende vormen van participatie: Zelfbeheer Groen, Adoptie boomspiegel en Geveltuinen.

Zelfbeheer Groen
De stukken die hiervoor in aanmerking komen betreft de stukken groen die niet onder de hoofd- of nevenstructuur, vanuit de Groenstructuur, vallen. Hierin mogen bewoners binnen de daarvoor gestelde regels een eigen invulling geven aan dit zelfbeheer. Doormiddel van ondertekening van een zelfbeheer overeenkomst kunnen bewoners zelf onderhoud uitvoeren aan het betreffende stukje groen. Stukken groen die in zelfbeheer zijn genomen zorgen niet voor een kostenbesparing op het onderhoud. Wel kan de uitstraling en de kwaliteit hoger zijn wanneer stukken in zelfbeheer zijn genomen.

Adoptie boomspiegel
Een in adoptie genomen boomspiegel mag binnen de gestelde grenzen een eigen invulling krijgen. Boomspiegels die niet in adoptie worden genomen worden door de aannemer bijgehouden als lege boomspiegel.

Geveltuinen
Op verhardingen waar de bestrating tot aan de gevel van onroerend goed loopt is er voor de inwoners de mogelijkheid om een geveltuin aan te leggen. Op die manier kunnen bewoners een bijdrage leveren aan de

uitstraling en leefbaarheid van de straat. De geveltuin mag binnen de gestelde grenzen een eigen invulling krijgen.

Bomenbeleid
In de Groenstructuur Lansingerland wordt het bomenbeleid opgenomen.

Groot onderhoud groen
Met het oog op de bezuinigingen op het groen is het project ‘groen in crisistijd’ opgestart. In dit project wordt op basis van het onderhoudsbudget het areaal deels omgevormd om in de toekomst met minder onderhoudsbudget een schoon, heel en veilig beeldkwaliteitsniveau te krijgen wat binnen de wet- en regelgeving valt en geen kapitaalvernietiging met zich mee brengt. Op basis van de Groenstructuur Lansingerland is bij het groot onderhoud groen per perceel een uitvoeringsplan gemaakt waarbij de werkzaamheden per wijk worden aangepakt. De aanpak per wijk heeft als voordeel dat een wijk in een keer weer voldoet aan het gestelde technische kwaliteitsniveau en de beleving van de bewoner wordt aangesproken.

Standaard plantlijst
Sinds 2014 wordt er gewerkt met een standaard plantlijst. In deze lijst staat een selectief aantal planten welke in de beplantingsplannen gebruikt kunnen worden. Het gebruik van een standaard plantlijst voorkomt een wildgroei aan allerlei soorten. Dit geeft voordelen bij het inboeten van de beplanting omdat er minder soorten zijn en er meer eenheid ontstaat. Bij de soortkeuze is rekening gehouden met de grondsoort in Lansingerland. De plantlijst is dusdanig opgesteld dat er genoeg variatie is in de typen beplanting.

Ecologie
Lansingerland hanteert de Gedragscode flora en fauna van Stadswerk. Hiermee geeft de gemeente aan te werken volgens het protocol dat bestendig beheer mogelijk maakt.

Snoeicatalogus
In 2013 is de snoeicatalogus opgesteld. Deze catalogus dient als een communicatiemiddel tussen aannemer en toezichthouder en heeft ervoor gezorgd dat de kwaliteit van de snoeiwerkzaamheden omhoog zijn gegaan. Door beplanting op de juiste manier te snoeien wordt de levensduur van de beplanting verlengd (verduurzaamd). De snoeicatalogus is een dynamisch document dat op basis van ervaring aangepast en verder ontwikkeld zal worden.

3.4 Duurzaamheid

Lansingerland streeft naar een duurzaam beheer van de openbare groene buitenruimte. Binnen het groen onderhoud mag er geen gebruik van glyfosaat worden gemaakt. Binnen het project ‘groen in crisistijd’ wordt de levensduur van de beplanting middels onderhoud verlengd. In plaats van plantvakken te vernieuwen worden plantvakken gerenoveerd door snoei of inboet om op die manier de beplanting duurzamer te maken.

3.5 Integraal werken

Lansingerland streeft er naar om projecten integraal aan te pakken. Samen met de andere programma’s wordt waar mogelijk de samenwerking gezocht zodat in één werkgang alle benodigde werkzaamheden uitgevoerd worden. Deze gezamenlijke aanpak zorgt voor een efficiëntieslag in de uitvoering en de kosten.

3.6 Social return

Lansingerland voldoet momenteel aan de eis om 5% van de werkzaamheden uit te voeren met social return en streeft er naar om in de komende jaren ook aan de eis te voldoen.

4 GROENBEHEERSYSTEMATIEK EN STREEFNIVEAU

Dit hoofdstuk bestaat uit twee delen. Paragraaf 4.1 beschrijft het streefniveau voor het algemene onderhoudsniveau. In paragraaf 4.2 is per groentype de beheerstrategie beschreven.

4.1 Onderhoudsniveau verlagen

4.1.1 Kwaliteitsniveaus

Om de beeldkwaliteit goed en helder te beschrijven heeft de CROW gekozen voor vijf niveaus. De indeling in vijf niveaus geeft in de praktijk voldoende nuancering om een situatie goed vast te leggen. De niveaus variëren van zeer hoog (A+) tot zeer laag (D). Alle vijf de niveaus zijn in de praktijk aan te treffen.

Om het ambitieniveau te formuleren worden alleen niveau A, B en C gebruikt. Niveau D kan niet gekozen worden door een beheerder als prestatieniveau of prestatie eis, omdat voor dit niveau geen onderhoud nodig is. Niveau D is slechts bedoeld om te kunnen meten dat niveau C niet is behaald. Niveau A+ is een opleveringskwaliteit die moeilijk voor langere tijd kan worden gewaarborgd.

In onderstaande tabel zijn de beeldkwaliteitsniveaus weergegeven.

Kwal. niveau	Omschrijving	Indicatie kwaliteit
A+	Zeer hoog	Nagenoeg ongeschonden
A	Hoog	Mooi en comfortabel
B	Basis	Functioneel
C	Laag	Onrustig beeld, discomfort en enige vorm van hinder
D	Zeer laag	Kapitaalsvernietiging, uitlokking van vernieling, functieverlies, juridische aansprakelijkstelling of sociale onveiligheid.

(bron: CROW, Kwaliteitscatalogus openbare ruimte 2013, Standaard kwaliteitsniveaus voor onderhoud, publicatie 323)

CROW Kwaliteitsschaal
Voor dit kwaliteitsaspect gebruikt de gemeente de schaalbalken van het CROW. Ze zijn vooral van toepassing bij groenonderdelen die op beeld beheerd worden, zoals de mate van onkruidgroei en de maaihoogte van gras. De gemeente gebruikt deze schaalbalken om met het schouwen de algemene beeldkwaliteit te meten. Voorbeelden van de schaalbalken staan in bijlage 4.

4.1.2 Minimale beeldkwaliteit C

Naar aanleiding van de structurele bezuinigingen in 2014 op de exploitatie rekening is er vanuit het beleid gekozen voor een streefniveau van minimaal beeldkwaliteit C van de CROW. Hierbij wordt er op een beeldkwaliteitsniveau onderhouden waarbij de veiligheid voor gebruikers niet in het geding komt en waarbij geen kapitaalvernietiging plaats vindt.

Aan de omschrijving ‘geen kapitaalvernietiging of veiligheid in het geding’ is in onderstaande tabel per werkzaamheid aangegeven wat het minimale onderhoudsniveau is.
Welke beheergroepen behoren bij de vermelde werkzaamheden staat vermeld in bijlage 2.

Omschrijving: geen kapitaalvernietiging of veiligheid in het geding					
	op beeldkwaliteit		op frequentie		
	Kwal. B	Kwal. C	Minimaal	Perc. opp.	
Bos- en Sierplantsoen					
Groen-beplanting-bodembedekkers-overgroei randen.	B	**C**	1x	70%	
Groen-beplanting-bodembedekkers-heesters-snoeibeeld.	B	**C**	1x		alleen vakken op verkeershoeken
Groen-beplanting-bosplantsoen-overgroei randen.	B	**C**	1x		
Uitmaaien rand van bosplantsoen			1x		alleen 1,0m uit de rand van plantsoenvak
Groen-beplanting-grof vuil; bos- en sierplantsoen.	B	**C**	12x		
Groen-beplanting-haag-snoeibeeld; hagen en blokhagen.	B	**C**	1 a 2x		afhankelijk van groeikracht plantsoort
Groen-beplanting-heesters-overgroei randen.	B	**C**	1x	70%	incl. vaste planten en kruidachtige
Groen-beplanting-natuurlijk afval; sierplantsoen.	B	**C**	1x	50%	alleen langs de randen en dikke lagen
Groen-beplanting-onkruid; plantsoen jong en vaste planten.	**B**	-	7x		incl. kruidachtige en sedumvegetatie
Groen-beplanting-onkruid; sierplantsoen.	**B**	-	5x		
Groen-beplanting-onkruid; eco-plantsoen.		**C**	2x	70%	ecologisch door behoud van bedekking
Groen-beplanting-zwerfafval fijn; sierplantsoen.	B	**C**	12x		
Groen-beplanting-zwerfafval fijn; bosplantsoen.	B	**C**	6x		
Groen-beplanting-zwerfafval grof; sierplantsoen.	B	**C**	12x		
Groen-beplanting-zwerfafval grof; bosplantsoen.	B	**C**	6x		
Snoeien van bos- en sierplantsoen					
Terugzetten bosplantsoen.			1x/5jr		
Snoeien bodembedekkers.			1x/3á4jr		afhankelijk van groeikracht plantsoort
Snoeien heesters en botanische + meidilandrozen.			1x/3á4jr		afhankelijk van groeikracht plantsoort
Snoeien kruidachtigen.			1x		
Maaien / snoeien vaste planten.			1x		
Snoeien solitaire heesters			1x/3á4jr		afhankelijk van groeikracht plantsoort
Boomspiegels					zwerfafval gelijk met verharding of gras
Groen-boomspiegel-onkruid; bomen in verharding.	**B**	-	5x		geen belemmering vrije doorgang trottoir
Groen-boomspiegel-onkruid; bomen in gras	B	**C**	2x	70%	
Groen-boom-stamopschot.	B	**C**	1x/2jr	50%	ter voorkoming van belemmering doorgang
Groen-boom-wortelopschot.	**B**	-	1x/2jr	70%	geen belemmering vrije doorgang trottoir
Groen-gras-overgroei randen boomspiegel.	B	**C**	1x	50%	
Gazon					
Groen-gras-bijmaaien rondom obstakels.	B	**C**	3x	50%	geen belemmering bij obstakels / jonge bomen
Groen-gras-gazon-graslengte.	B	**C**	18x		inclusief maaisel op gras
Groen-gras-gazon-zwerfafval fijn.	B	**C**	12x		overlast bij maaien en kans op versnippering
Groen-gras-gazon-zwerfafval grof.	B	**C**	12x		overlast bij maaien en kans op versnippering
Groen-gras-grof vuil; gazon.			12x		overlast bij maaien
Groen-gras-maaisel op verharding.	B	**C**	10a18x	20%	allleen bij overlast of gevaarlijke situatie
Groen-gras-natuurlijk afval.	**B**	-	1x		
Groen-gras-overgroei randen beplanting.	B	**C**	1x	70%	
Groen-gras-overgroei randen verharding.	B	**C**	1x	70%	geen belemmering vrije doorgang trottoir
Maaien loof van bolgewassen.			1x		overlast bij maaien afkomend bollenloof
Extensief gras					
Groen-gras-zwerfafval grof; extensief gras, woonkernen.	B	**C**	8x		
Groen-gras-zwerfafval grof; extensief gras, buitengebied.	B	**C**	4x		
Groen-gras-grof vuil; extensief gras, woonkernen.	B	**C**	8x		
Groen-gras-grof vuil; extensief gras, buitengebied.	B	**C**	4x		
Maaien en afruimen extensief gras - eco-berm talud.			1 a 2x		behoud ecologisch door juiste maaibeheer
Maaien en afruimen extensief gras - eco-berm vlak.			2x		behoud ecologisch door juiste maaibeheer
Maaien en afruimen extensief gras - eco-berm langs wegen.			3x		geen belemmering of voorkoming overlast
Maaien extensief gras - berm talud.			2 a 3x		afhankelijk van locatie, bijv. kassengebied
Maaien extensief gras - berm vlak.			3 a 4x		afhankelijk van locatie, bijv. langs wegen
Bijmaaien rondom obstakels extensief gras.			1 a 2x	50%	geen belemmering bij obstakels / jonge bomen
Oevers droog					
Uitmaaien en afruimen greppel.			1x		geen waterbergende functie
Uitmaaien en afruimen wadi.			1x		geen waterbergende functie
Maaien en afruimen grasoever.			1x		ecologisch door behoud van oevervegetatie
Maaien en afruimen natuurvriendelijke oever - droog			1x/2jr		behoud ecologisch door juiste maaibeheer
Maaien en afruimen rietvegetatie - droog			1x/2jr		

Toelichting bos- en sierplantsoen
Bij de beheergroep plantsoen jong, vaste planten en sierplantsoen is het minimale onderhoudsniveau B. Wanneer dit op C onderhouden wordt zal het onkruid de beplanting gaan overheersen zodat deze verdrukt wordt. Mede zal de beplanting beschadigd raken omdat het onkruid hoger kan staan dan de beplanting.

Toelichting boomspiegels
Bij de boomspiegels in verharding is het minimale onderhoudsniveau, B. Bij boomspiegels in verharding die op C worden onderhouden gaat het onkruid overhangen op het trottoir. Dit geldt ook voor wortelopschot bij bomen. In beide gevallen kan hierdoor de veiligheid in het geding komen.

Toelichting gazon
Natuurlijk afval op het gazon dient minimaal op beeldkwaliteit B gehouden te worden. Bij onderhoud op beeldkwaliteit C mag er dusdanig veel natuurlijk afval op het gazon liggen dat deze het licht en lucht weg neemt van het gazon. Het gevolg hiervan is dat het gazon dode plekken krijgt wat kapitaalvernietiging in houdt.

4.2 Streefbeeld en gewenst beheer per groentype

Bij groenbeheer gaat het niet alleen om maaihoogte en onkruid. Om gericht beheer toe te kunnen passen is per beheergroep een streefbeeld opgesteld. Er zijn drie nieuwe beheergroepen bij gekomen. Dit zijn eco-plantsoen, eco-berm en hakhout.

4.2.1 Beplantingen

De beplantingen in Lansingerland bestaan uit bosplantsoen, heesterbeplantingen en hagen. Voor bomen en vaste planten zijn geen specifieke streefbeelden opgesteld. De boomstructuur volgt uit de Groenstructuur Lansingerland. Voor het beheer van vaste planten volstaat het huidige gangbare onderhoud.

Bosplantsoen

Bosplantsoen bestaat voornamelijk uit inheems struik- en boomvormend plantmateriaal. Zonder gericht beheer zal bosplantsoen een massa worden en uiteindelijk uitgroeien tot boomvormers. Om de kwaliteit van bosplantsoen in stand te houden en/of te bevorderen is het belangrijk een keuze te maken voor wel of geen gelaagdheid en diversiteit in soorten en leeftijd. Door regelmatig te snoeien, te dunnen en hierbij uit te gaan van de natuurlijke habitus kan een fraai bosplantsoen worden gevormd. Beheer met een toekomstvisie is hierbij essentieel.

Voorbeeld van een gedund bosplantsoen

Bosplantsoen draagt bij aan groenrijke omgeving

Streefbeeld en gewenst beheer
Een gelaagde opbouw waarbij het eindbeeld bestaat uit een diversiteit aan soorten en leeftijden van (onder) beplanting en bomen. Het beheer bestaat uit regelmatig uitmaaien, dunnen en snoeien. Er wordt uitgegaan van de natuurlijke habitus: gericht op eindbeeld, de vorm en de omvang die een volwassen struik of boom kan bereiken. Bosplantsoen wordt niet in woonwijken toegepast. Wel in brede groenstroken en parken.

Hakhout

Hakhout is een type beplanting waarbij boomvormers structureel kort worden gezet om vervolgens weer uit te lopen. Deze beheergroep wordt op enkele locaties in Lansingerland toegepast als aankleding van bijvoorbeeld een oever.

Gewenst beheer hakhout
Hakhout dient een keer in de ca. 5 jaar terug gesnoeid te worden naar een hoogte van 1 meter. Vanaf de stam groeien nieuwe takken. De takken mogen niet dikker worden dan 8 cm.

Heesterbeplantingen

Heesterbeplantingen zijn er in diverse vormen en voor diverse functies en aankleding van een wijk. De verschillende typen – bodembedekkers, sierheesters en eco-plantsoen - vragen specifieke vakkennis, omdat ze op verschillende manieren moeten worden onderhouden.

Bodembedekkers (hoogte 0,1-0,5m)
Bodembedekkers zijn sierheesters van maximaal 50 cm hoogte en worden veelal gebruikt als functionele beplanting. Ze hebben soms extra sierwaarde door hun blad en bloeiwijze en hebben de eigenschap om de bodem af te schermen. Het beheer bestaat hoofdzakelijk uit het schoonmaken (van onkruid, opschot, blad, afval) en (rand)snoeiwerkzaamheden.

Sierheesters (hoogte 0,5-1,0m en 1,0-1,5m)
Sierheesters (inclusief botanische rozen) worden op bladkleur, bladvorm, bloeiwijze of habitus gekozen. Het onderhoud richt zich op het behouden van de sierwaarde en bestaat uit het ca. 1x/3á4 jaar snoeien, onkruidbestrijding en opschot van zaailingen verwijderen en dergelijke.

Eco-plantsoen (hoogte 1,5-3,0m)
Eco-plantsoen bestaat uit groen dat een meerwaarde biedt aan de flora en fauna. In de standaard plantlijst zijn specifieke soorten aangemerkt als eco-plantsoen. Deze soorten trekken bijvoorbeeld vlinders aan of bieden een schuilplaats of voedsel aan vogels. Het beheer bestaat voornamelijk op het behoud van bijvoorbeeld de afscherm functie of de ecologische waarde d.m.v. gefaseerd snoeien. Daarnaast wordt het onkruid beperkt verwijderd, randensnoei en opschot verwijderd.

Heesters toegepast met grote vakken en accenten

Heesters als afscherming of eco-plantsoen

Snoeibeeld heester volgens snoeicatalogus, polvormig

Sierheesters toegepast in groene ruimte tussen woningen

Gewenst beheer heesters
De beheermethode aanpassen op habitus, toepassing en functie van de heesters. Dit betekent bijvoorbeeld dat sierheesters naar soort, eigenschap en functie gesnoeid worden. Door het aangepaste beheer kunnen groeivorm en sierwaarde zich optimaal ontwikkelen. De wijze en mate van snoeien wisselt per soort. Hiervoor is de snoeicatalogus opgesteld waarin per type beplanting een snoeibeeld omschreven is.

Hagen

Hagen zijn gesloten, strak geschoren beplantingen gevormd door wintergroene, bladverliezende en snelgroeiende struiksoorten. De onderlinge plantafstand in de rij is zo klein dat de planten niet tot hun natuurlijke vorm kunnen uitgroeien. Ze worden door knippen in een bepaalde vorm op hoogte gehouden. Een haag is lijnvormige beplanting die vaak bestaat uit één of twee plantrij(en) en een blokhaag is breed en bestaat meestal uit drie of meer plantrijen.

In Lansingerland worden alleen lage hagen toegepast tot 1,2m hoogte. Dit is uit het oogpunt van beheerkosten. Hoge hagen en blokhagen zijn duur in onderhouden worden daarom niet toegepast.

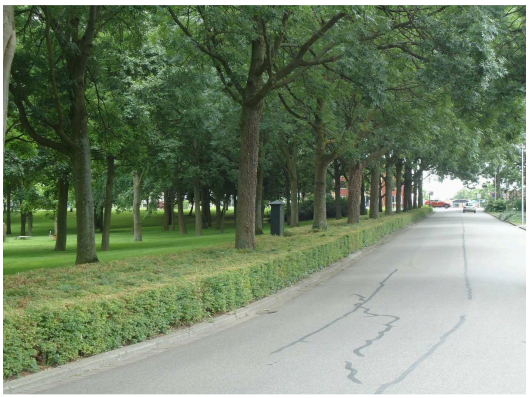

Door machinaal knippen worden de hagen in vorm gehouden

Haag met afschermende functie

Gewenst beheer hagen
Hagen hebben veelal de functie van afscherming of geleiding. Instandhouding van vorm, hoogte en voldoende sluiting zijn hierbij van belang.

4.2.2 Gras

Gras geeft jaarrond een groene aankleding en is goed te betreden. Een redelijk gesloten, egaal gazon geeft een groen, net beeld aan de openbare ruimte. Afhankelijk van het grastype verschilt de graslengte en de hoeveelheid bloemrijke kruiden.

Het onderhoud bestaat uit maaien, kanten steken en herstelwerkzaamheden. De maaifrequentie is afhankelijk van het grastype en het gewenste beeld. De herstelwerkzaamheden bestaan uit maatregelen als het aanvullen van grond en inzaaien.

Gras is één van de groene basiselementen in de openbare ruimte. Gras bepaalt voor een groot deel het groene karakter van een gemeente. Met het project 'groen in crisistijd' is de oppervlakte van het gras toegenomen. Gras is ten opzichte van beplanting goedkoper in onderhoud en geeft bovendien een rustiger beeld. Het gras beslaat 83% van het groenoppervlak en de beplanting 17%.

Er zijn de volgende typen gras binnen de gemeente:

- Gazon
- Extensief gras
- Bolgewassen (in gazon en extensief gras)
- Grasoever

Gazon

Het gazon wordt in de gemeente op beeld gemaaid. Alle randen langs verharding zijn gestoken, de randen langs beplanting worden alleen gestoken waar deze zichtbaar zijn. Kantensteken is voornamelijk van invloed op het netheidbeeld en op den duur ook van belang voor de toegankelijkheid van trottoirs. Gazons die dienen als speelplek dienen een gesloten en egale grasmat te hebben.

Gewenst streefbeeld en beheer gazon
Voldoende onderhoud is belangrijk voor een gesloten, egaal gazon. Regelmatig maaien, op tijd afvoeren en herstelwerkzaamheden uitvoeren zijn noodzakelijk om een voldoende netheidbeeld en gebruikswaarde te behouden.

Extensief gras

Extensief gras wordt in de gemeente Lansingerland op twee manieren beheerd.

Klepelen (berm)
Veel bermen zijn vanwege de verkeersveiligheid, inrichting en het beperkte oppervlak niet geschikt voor andere beheervormen dan klepelen. Voor de meeste wegen en fietspaden geldt dat vanwege de verkeersveiligheid het noodzakelijk is om in ieder geval de eerste meter langs de weg in de weken 16 en/of 17 te maaien.
De beheervorm klepelen wordt uitgevoerd met een frequentie van 3 of 4 maaibeurten. Na het klepelen blijft het maaisel in de berm achter. Het maaisel wordt niet afgevoerd.

Maaien en afvoeren (eco-berm)
De beheervorm maaien en afvoeren wordt uitgevoerd in de bermen waar het maaibeheer gericht is op het behoud van de ecologische functie en beleving. Het gras wordt daarbij in een snede gemaaid, blijft een korte tijd (tussen de 5 en 10 dagen) liggen en wordt vervolgens afgevoerd.

Bolgewassen

Op een aantal plaatsen bevinden zich bolgewassen in het gazon en extensief gras. Deze geven een accent bij hoofdontsluitingswegen en op specifieke plekken in de gemeente. Op de plaatsen waar de bolgewassen zich in het gazon bevinden wordt het loof ca. 8 weken na de bloei afgemaaid en het maaisel wordt afgevoerd. Daarna volgt het regulier gazonbeheer. Voor bolgewassen in extensief gras wordt geen aangepast beheer toegepast.

Grasoever

Grasoevers bevinden zich tussen een gazon en een beschoeiing in en zijn ca. 1 meter breed. Over het algemeen zijn deze stroken niet goed als intensief gazon te maaien en wordt deze extensief beheerd. Deze strook biedt potentie voor de flora en fauna om zich hierin te vestigen en te ontwikkelen. Bij grasoevers wordt het gewas 1x per jaar gemaaid en afgevoerd.

Een goed verzorgd speelterrein gazon rond een speelterrein.

Bomen in bloemrijke, extensief grasbermen geven een natuurlijker karakter

Grasoever tussen gazon en beschoeiing

Bolgewassen in gazon langs ontsluitingsweg

4.2.3 Bomen

Bomen zijn belangrijk voor de sfeer en indeling van een ruimte. Met de boomstructuur worden zichtlijnen, straten, pleinen e.d. gemarkeerd. De boomstructuur volgt uit de Groenstructuur Lansingerland. In de boomstructuur staan de hoofd- en nevenstructuur beschreven en hierin wordt bepaald welke boom op welke plaats kan staan.

Het onderhoud van de bomen volgt uit de zorgplicht en de VTA-inspecties. De boomspiegels worden onderhouden vanuit het cyclisch onderhoud.

5 KWANTITEIT EN KWALITEIT

5.1 Hoeveelheden

De gemeente beheert 387.543 m^2 beplanting, en 1.853.830 m^2 gras. Het grootste deel van het gras wordt extensief beheerd. In totaal is dit 2.241.373 m^2 openbaar groen met 18.240 bomen. In bijlage 3 zijn de hoeveelheden per beheergroep te lezen.

In verband met de bezuinigingen op het onderhoudsbudget zijn er in het afgelopen jaar bij het project 'groen in crisistijd' voornamelijk plantvakken omgevormd naar gras. Dit heeft een verschuiving teweeg gebracht in de areaalverdeling. In onderstaande tabel worden de hoeveelheden van 2012, 2014 en de verwachting eind 2015 weergegeven. Dit zijn de hoeveelheden inclusief de areaal uitbreidingen van 2013 en 2014.

Areaalgegevens groen gemeente Lansingerland				
		2012	**2014 (huidig)**	**Verwacht eind 2015**
Onderdeel	**Eenheid**	**Hoeveelheid**	**Hoeveelheid**	**Hoeveelheid**
Aantal bomen	st	16.456	18.240	-
Oppervlakte beplantingen	m2	425.255	387.543	347.847
Lengte hagen	m1	18.231	20.164	19.692
Oppervlakte gazon	m2	687.948	707.076	713.357
Oppervlakte extensief gras	m2	1.086.523	1.146.754	1.177.222
Lengte oevers	m1	30.014	26.701	-
Bron: beheersysteem Mi2 van de gemeente, peildatum dec 2014				

Hieronder is de verdeling te zien tussen de oppervlakte aan beplantingen, gazon en extensief gras per december 2014. (m2 en % in figuur weergeven)

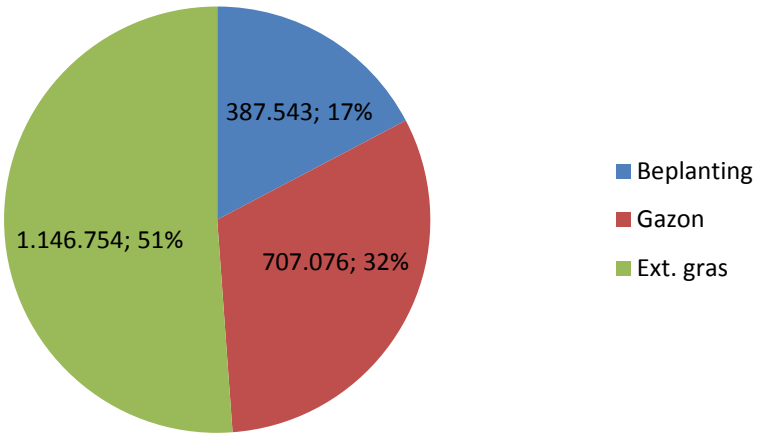

Grafiek verhouding beplanting, gazon en extensief gras (m2 en %, peildatum datum 2014)

Door de bezuinigingen zal het oppervlak aan gras (gazon en extensief gras) toe gaan nemen in de komende jaren.

Heesters van 0,5-1,5m hoog vormen het grootste deel van het areaal heesterbeplantingen. Daarnaast is er een klein areaal aan beplantingen met bijzondere sierwaarde zoals sierrozen, kruidachtigen en vaste planten.

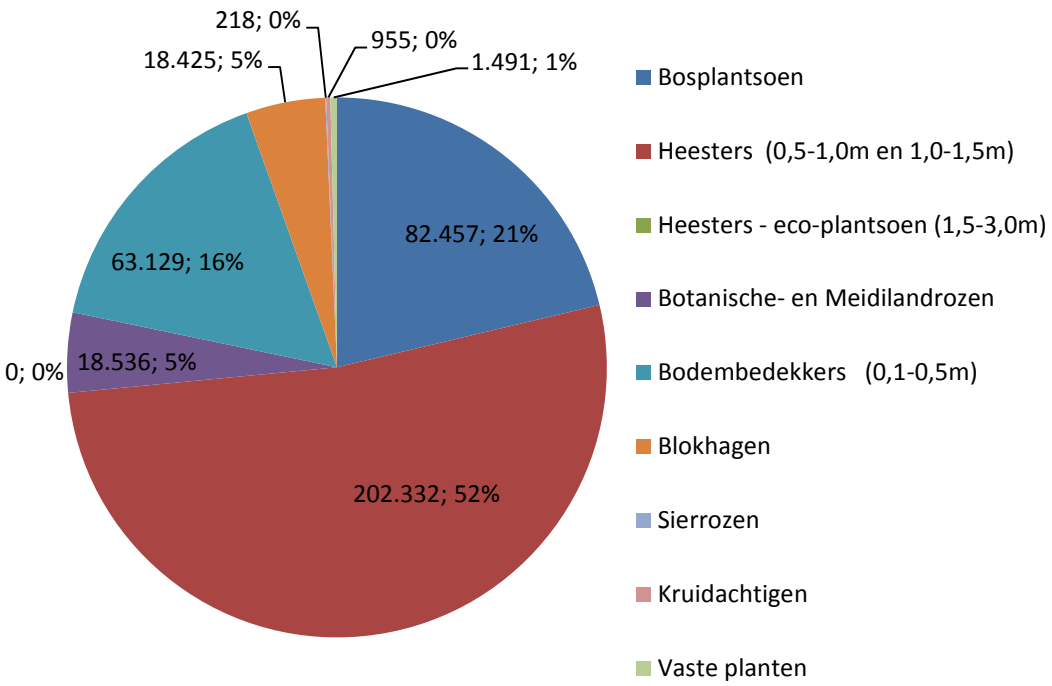

Grafiek verdeling beplanting in typen (m2 en %, peildatum december 2014)

5.2 Kwaliteit

De beeldkwaliteit van de beplantingen wordt door de toezichthouders beoordeeld. Zoals in hoofdstuk 2.3 is vermeld voldeed de gemiddelde beeldkwaliteit van de beplantingen in 2013 en 2014 aan de gestelde B-kwaliteit.

6 FINANCIËN

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de kosten die voor het product Groen nodig zijn om het groen op de lange termijn in technisch goede staat te houden (par 6.1 Groot onderhoud) en de maatregelen voor cyclisch beheer (par 6.2 Cyclische beheerkosten) met de jaarlijkse maatregelen.

6.1 Groot onderhoud

Product groen heeft de investeringen Groen renovatie 2012, een deel van Groen renovatie 2013 en Groen renovatie 2014 niet uitgevoerd en deze bedragen teruggegeven. Door deze maatregel zijn de kapitaalslasten op het product groen verlaagd.

In 2014 is besloten niet langer te gaan investeren in het groen, maar dergelijke werkzaamheden uit te voeren vanuit het groot onderhoud. Hierbij wordt in een cyclus van 6 jaar een wijk aangepakt. Door deze maatregel zijn de kapitaalslasten op het product groen verlaagd. Door een budget toe te kennen aan het groot onderhoud wordt de technische kwaliteit voor de komende jaren veilig gesteld.

De kosten voor het groot onderhoud zijn berekend op basis van de huidige OMOP bestekken en de ervaring bij de uitvoering van de projecten onder groot onderhoud.

In onderstaande tabel zijn de kosten geraamd voor het groot onderhoud in de komende jaren

Meerjarenplanning kosten groot onderhoud groen Lansingerland (in €)				
	2015	**2016**	**2017**	**2018**
Raming groot onderhoud	381.900	381.900	381.900	381.900
Prijspeil 2015, excl. VAT, burgerparticipatie, communicatie en leges.				

6.2 Cyclische beheerkosten

In deze paragraaf zijn de beheerkosten opgenomen benodigd voor de cyclische onderhoudswerkzaamheden. De kosten zijn geraamd op basis van marktconforme prijzen en de ervaring van de prijzen uit de cyclische onderhoudsbestekken. Het uitgangspunt is onderhoud conform minimaal beeldkwaliteitsniveau C zonder dat de veiligheid voor gebruikers in het geding komt en waarbij geen kapitaalsvernietiging plaats vindt.

Het grootste deel van het cyclisch onderhoud is uitbesteed aan marktpartijen op basis van bestekken. In onderstaande tabel zijn kosten voor het cyclisch onderhoud van de komende jaren geraamd. In verband met het deels omvormen van beplanting naar gras worden de onderhoudskosten lager.

Overzicht geraamde kosten cyclisch onderhoud (in €)				
	2015	**2016**	**2017**	**2018**
Raming cyclisch onderhoud	1.570.684	1.575.684	1.538.684	1.538.684
Prijspeil 2015, exclusief areaaluitbreidingen				

6.3 Beheer en onderhoud door de eigen medewerker

De afdeling Beheer en Onderhoud bestaat uit een buitendienst en een binnendienst.

6.3.1 Buitendienst

De werkzaamheden van de buitendienst bestaan uit het uitvoeren van de werkzaamheden uit de werkomschrijving. Dit bestaat uit het onderhoud van de dorpscentra, het snoeien van knot- en leibomen en het afhandelen van klachten en meldingen volgens het afgesproken service level agreement. Daarnaast valt inboet van beplantingen en het herstel van gazons ook onder de werkzaamheden van de buitendienst.

Voor de uitvoering van de werkzaamheden van buitendienst is voor de jaren 2015-2016 € 471.390,- geraamd. Op basis van 1.550 uur per jaar voor een fte is er 5,3 fte benodigd. Het uurtarief voor een medewerker van de buitendienst is bepaald op € 57,-.

Overzicht geraamde kosten buitendienst (in €)				
	2015	**2016**	**2017**	**2018**
Raming buitendienst (o.b.v. € 57,- per uur)	471.390	471.390	471.390	471.390
Prijspeil 2015				

6.3.2 Binnendienst

De werkzaamheden die de eigen organisatie moet uitvoeren om het beheer van openbaar groen in goede banen te leiden bestaan onder andere uit:

1. Applicatiebeheer en gegevensverwerking;
2. Advisering bij meldingen en communicatie met bewoners;
3. Voorbereiding en ondersteuning werkzaamheden buitendienst;
4. Voorbereiding, bestekken, directievoering en toezicht uitbesteed werk;
5. Financiële planning en verantwoordingen;
6. Advisering omgevingsvergunning (kap);
7. Beleidsvoorbereiding, beleidsondersteuning en bestuurlijk advies.
8. Deelprogramma leiding t.b.v. programma 4 openbare buitenruimte

Hierna is per punt nader ingegaan op de genoemde activiteiten:
ad 1. De areaalgegevens worden bijgehouden. Mutaties opgenomen en verwerkt in revisietekeningen. Applicatiebeheer van het gegevensbeheer voor groen.

ad 2. Advisering over oplossing van meldingen en klachten. Communicatie met bewoners over groenzaken, zowel voor voorgenomen werken als op te stellen plannen. Ook het overleggen met bewoners over de afhandeling van klachten en wensen.

ad 3. Bij uitvoering van de werkzaamheden in eigen beheer stelt de binnendienst de planning van de werkzaamheden op. Ook vindt schouw en toezicht plaats op de werkzaamheden en projecten die door de buitendienst uitgevoerd worden. Incidenteel is er aanvullende ondersteuning en controle.

ad 4.De uitbesteding van werken geschiedt door het opstellen van een bestek of werkomschrijving, waarin de kwaliteit en hoeveelheid van de uit te voeren werkzaamheden staan. Op basis hiervan schrijven marktpartijen in op de werkzaamheden en sluit de gemeente een contract af. Vervolgens voert de gemeente directie en houdt toezicht op de kwaliteit van het werk. Voor groen zijn er meerdere bestekken.

ad 5. Periodiek dient financiële verantwoording te worden afgelegd. Bij de voor- en najaarsnota wordt de actuele stand van zaken bepaald en gerapporteerd. Hierbij worden de benodigde overzichten van de gedane uitgaven ten opzichte van de begroting opgesteld. Daarnaast dienen de begrotingscijfers, met aanpassingen in areaal, voor het volgende jaar te worden onderbouwd. Voor nieuwe plannen vinden beheertoetsen plaats.

ad 6. Bij aanvragen van de kap van bomen in het kader van een omgevingsvergunning voert de binnendienst een beoordeling uit en adviseert over de verlening van de vergunning.

ad 7. Het beleid voor de uitvoering van het groenbeheer wordt vastgesteld door de gemeenteraad. Als gevolg van nieuwe ontwikkelingen, mogelijke wijziging van het wettelijke kader, uitbreidingen van het areaal, technische vernieuwingen en dergelijke ontstaat de noodzaak om het beleid aan te passen. Een keer per vier jaar wordt het groenbeheerplan herzien en opnieuw door de gemeenteraad vastgesteld. Het beleid voor de openbare ruimte, waar het groen een belangrijk onderdeel van is, is in ontwikkeling. Openbaar groen is een complex product met veel onderdelen, daarom vergt dit aspect veel tijd. Ook is de betrokkenheid van bewoners bij het groen groot, zodat er regelmatig communicatie over beleid nodig is. Tussentijds kan er ook sprake zijn van aanpassing van beleid, voorbereiding van stukken en toelichting aan het bestuur. De integrale beheerder stemt het beleid en de invoering hiervan af tussen de verschillende onderdelen van de openbare ruimte.

Ad. 8. Het opstellen van het programmaplan, projecten formuleren welke meetbaar worden gemaakt door uren, euro's en voortgang doel scores (VDS).

Voor de uitvoering van de werkzaamheden van binnendienst is voor de jaren 2015-2016 € 627.000,- geraamd. Op basis van 1.550 uur per jaar voor een fte is er 5,3 fte benodigd. Het uurtarief voor een medewerker van de binnendienst is bepaald op € 76,-.

Overzicht geraamde kosten binnendienst (in €)				
	2015	**2016**	**2017**	**2018**
Raming binnendienst (o.b.v. € 76,- per uur)	627.000	627.000	627.000	627.000
Prijspeil 2015				

6.4 Samenvatting begroting

In onderstaande tabel is een overzicht van de ECL-nummers gegeven met daaraan gekoppeld de benodigde bedragen voor het uitvoeren van de werkzaamheden.

Werkbegroting 2015-2018

6560000	**Groen**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**
2	Stelpost				
341000	Belasting, heffing	55.000	55.000	55.000	55.000
343010	Inboet, kleine herstel werkzaamheden	44.000	44.000	44.000	44.000
343020	Ziekte en besmetting	3.400	3.400	3.400	3.400
343030	Afvoer plantsoenvuil	20.400	20.400	20.400	20.400
343210	Onderzoek en adviesk.	94.500	94.500	94.500	94.500
343260	Communicatie	5.000	5.000	5.000	5.000
343410	Contributies	3.500	3.500	3.500	3.500
343458	Areaal uitbreiding 2014	197.826	197.826	197.826	197.826
343481	Cyclisch onderhoud, Omop, groot onderhoud	1.570.684	1.575.684	1.538.684	1.538.684
343700	Groot onderhoud	381.900	381.900	381.900	381.900
421900	Bijdragen aan derden	63.540	63.540	63.540	63.540
610000	Kap last	462.828	423.575	349.263	310.145
610010	Kap last	0	0	0	0
622300	Bestuurszaken	4.186	4.186	4.186	4.186
622450	B&O Binnen	627.000	627.000	627.000	627.000
622460	B&O Buiten	471.390	471.390	471.390	471.390
	Totaal	**4.005.154**	**3.970.901**	**3.859.589**	**3.820.471**
6560020		**2015**	**2016**	**2017**	**2018**
610000	Kap last	0	0	0	0
610010	Kap last	0	0	0	0

Verwachte areaal uitbreidingsgelden

2013	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**
147.470	197.826	238.374	3.010	50.000	100.000
(verwerkt)	(verwerkt)				

Het bedrag van 2013 € 147.470,- is op de ECL nummers 343700 en 343010 voor elk 50% bijgeboekt.
Het bedrag van 2014 is volledig op ECL 343458 bijgeboekt.
Gewenst is de areaal uitbreidingsgelden bij te boeken bij de nummers 343481 (80%) en 343700 (20%)

Korte toelichting op jaar 2016 van de aanpassingen

- 343010 budget aangepast naar actuelere kosten, aansluitend op bedoelde inzet voor inboet en kleine herstel werkzaamheden door Buitendienst. Budget ook gestegen door bijboeking van areaal uitbreiding. Het verschil is toegepast bij 343700 Groot Onderhoud, voor uitvoering van herstelwerk en omvorming van groen vanuit raamovereenkomst contractpartijen.
- 343020 budget aangepast naar actuelere kosten, alleen bestrijding van eikenprocessierups en injecteren van iepen
- 343030 budget aangepast, afvoer van plantsoenvuil vanuit cyclisch onderhoud valt binnen voorwaarden met contractpartijen. Is inbegrepen in de werkzaamheden en uitvoering.

- 343210 in budget is eveneens opgenomen de voorbereiding van de post 343700 Groot Onderhoud.
- 343481 in de werkbegroting 2013-2016 was budget € 1.716.247, in de werkbegroting 2015-2018 is budget bijgesteld naar € 1.606.247. In dit beheerplan is opgenomen € 1.445.304 als budget, inclusief acceptatiekosten groenafval binnen cyclisch onderhoud.
  Dit budget is aangevuld met kosten voor boomonderhoud (wettelijke zorgplicht) en onderhoud aan drainage.
- 343700 voor bepaling van dit budget is uitgegaan van een cyclische periode dat 1x per 6 jaar een buurt of deel van wijk wordt aangepakt middels Groot Onderhoud. In dit budget is ook een bijdrage beschikbaar voor integrale projecten.
- 610000 + 610010 product groen heeft de investeringen Groen renovatie 2012, voor een groot deel Groen renovatie 2013 en 2014 niet uitgevoerd en deze bedragen terug gegeven. In 2014 is besloten de investeringen in het groen uit te voeren vanuit het groot onderhoud. Deze maatregelen zorgen dat de kapitaalslasten op het product groen zijn verlaagd.

BEGRIPPEN EN AFKORTINGEN

Begrip	Verklaring
Beheer	Zorg voor duurzame instandhouding van de groene ruimtelijke inrichting, met het oog op vervulling van toegekende functies en realisatie van beleids- en/of ontwerpdoelstellingen.
Beheergroep	Groep beplantingen waaraan dezelfde beheermaatregelen worden uitgevoerd en waarvoor gelijksoortige streefbeelden gelden.
Blokhaag	Hagen breder dan 1,0 meter en niet hoger dan 1,0 meter.
Bodembedekker	Laag groeiende heester of vaste plant die door de groeivorm de bodem bedekt en daarbij weinig kruidgroei toestaat.
Boom	Houtachtig gewas met een zeer groot wortelgestel en een enkele, stevige, houtige en zich secundair verdikkende, overblijvende stam die zich pas op enige hoogte boven de grond vertakt.
Boomspiegel	Niet begroeide ruimte direct rond de stam van een boom.
Bosplantsoen	Plantsoen dat in parken, groenstroken en buitengebieden toegepast wordt. Minimaal 8,0 meter breed. Beplanting bestaat uit voornamelijk inheemse soorten.
Botanische- en meidilandrozen	Wilde rozen (botanisch) en rozen die opvallen door intensieve bloei en kleur (Meidiland).
CROW	Nationaal kenniscentrum voor regelgeving en onderzoek voor verkeer, vervoer en infrastructuur. In deze non-profit organisatie werken rijk, provincies, gemeenten, aannemersorganisaties en adviesbureaus samen bij ontwerp, aanleg en beheer van wegen en verkeers- en vervoersvoorzieningen.
Dunnen	Het in houtige begroeiing bij de grond afzagen of kappen van een aantal bomen of struiken ten gunste van andere exemplaren.
Eco-berm	Berm die door specifiek onderhoud mogelijkheden biedt voor flora- en fauna.
Eco-plantsoen	Groen dat een meerwaarde biedt aan de flora en fauna. Deze soorten trekken bijvoorbeeld vlinders aan, bieden een schuilplaats of voedsel aan vogels of hebben een afschermende functie.
Ecologische oever	Een oever met een geleidelijke overgang tussen water en land waardoor dieren gemakkelijker in en uit het water kunnen gaan en er meer ruimte is voor oeverbegroeiing.
Extensief gras	Gras dat gemaaid wordt, wisselend van 1x tot 4x per jaar.
Gazon	Gras dat intensief gemaaid wordt.

Begrip	Verklaring

Groenbeheer	Zorg voor duurzame instandhouding van de groene ruimtelijke inrichting, met het oog op vervulling van toegekende functies en realisatie van beleids- en/of ontwerpdoelstellingen.
Hagen	Rij(en) heesters van een of enkele soorten die regelmatig gesnoeid moeten worden in een min of meer strakke vorm. Breedte tot 1,0m, hoogte van 0,6 tot 1,2 m.
Hakhout	Type beplanting waarbij boomvormers structureel kort worden gezet om vervolgens weer uit te lopen. Deze beheergroep wordt toegepast als aankleding van bijvoorbeeld een oever. De uitlopers mogen niet dikker worden dan 8 cm.
Heesters	Opgaande houtige gewassen tot 2,0m hoog
Inboeten	Vervangen van een dode of slecht groeiende boom of struik door een nieuw exemplaar.
KOR	Kwaliteitscatalogus Openbare Ruimte. Landelijke standaard voor onderhoudsniveaus in de openbare ruimte, opgesteld door het CROW.
Kruidachtigen	Kruidenplanten die uitgroeien tot houtige gewassen, bijvoorbeeld lavendel. Soorten die een ander onderhoud behoeven dan de standaard heester.
Omvorming	Het vernieuwen van een vak of element, waarbij het bestaande groen vervangen wordt door een geschikter type (beplanting of gras) waarvan het beheer efficiënter en goedkoper kan plaatsvinden.
Solitaire heester	Alleenstaande heester in beplanting of gras.
Streefbeeld	Het gewenste uiterlijk van een beplanting in volgroeide, volledig functionerende staat.
Technische kwaliteit	De staat van gezondheid en de mate van uitvoering van het onderhoud dat gericht is op de duurzame instandhouding en goede functievervulling.
Terugzetten	Het snoeien van houtachtige beplanting (over het algemeen struiken) op circa 30 centimeter boven de grond, met de bedoeling dat deze weer opnieuw uitgroeien. Doel van het terugzetten is een verjonging van de struik, meer vertakking en verminderen van de omvang van de struik.
Vaste plant	Kruidachtig gewas, waarvan de bladverliezende soorten ’s winters bovengronds afsterven en in het voorjaar weer bovengronds uitgroeien. Onder de beheergroep vaste planten vallen ook de siergrassen.
Vegetatie	Begroeiing van planten die spontaan ontstaat op een bepaalde plaats.
VTA inspectie	Systematische controle van de bomen volgens de methode van Visual Tree Assessment. Bij deze controle wordt geïnspecteerd op conditie, vitaliteit en gebreken aan de boom.

Bijlage 1. Wettelijk kader groenbeheer

De gemeente is verantwoordelijk voor het beheer van het openbaar groen. Vanuit haar algemene verantwoordelijkheid als beheerder is er een zorgplicht (met verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid) voor een veilige en duurzame ingerichte openbare ruimte. Daarnaast gelden een aantal wetten en regelingen die gevolg hebben voor het groenbeheer. Wetten en regels zijn onderhavig aan verandering. De actuele wetsteksten zijn te vinden op de website van de overheid: www.wetten.nl.

Zorgplicht bij bomen

De wettelijke zorgplicht (op basis van Artikel 6:612 e.v. van het Burgerlijk Wetboek en in de loop van de jaren ontwikkelde jurisprudentie) is van toepassing op het beheer van groenvoorzieningen. Deze zorgplicht komt voornamelijk tot uiting bij het beheer van bomen. Als er sprake is van ingetreden schade door een afgebroken tak of een omgevallen stam van een boom in eigendom van de gemeente is in beginsel de gemeente aansprakelijk voor de veroorzaakte schade, tenzij de gemeente kan aantonen voldoende zorg aan de onderhavige boom te hebben besteed. Onder voldoende zorg, die de gemeente moet opbrengen om haar aansprakelijkheid te kunnen afwentelen, moet worden verstaan: “zowel het normale onderhoud van de boom als het controleren op uitwendig zichtbare gebreken aan de boom”. De zorgplicht is verder nog onder te verdelen in: algemene zorgplicht (regelmatige controle op uitwendige gebreken), verhoogde zorgplicht (in situaties van verhoogde gevaarzetting, in het bijzonder afhankelijk van de verkeersintensiteit) en de onderzoeksplicht (nader inwendig onderzoek bij twijfel over de veiligheid van een boom).

Zorgplicht overig groen

Voor het overige groen geldt dezelfde zorgplicht als voor bomen, maar hierbij is het risico over het algemeen beperkt. Voor het groen in de openbare ruimte volstaat een algemene controle zonder verdere registratieplicht. Onveilige situaties moeten wel tijdens de controle gemeld worden en indien er bij meldingen via de meldlijn sprake is van een onveilige situatie, dient de melding met spoed opgevolgd te worden.
De inspectieresultaten moeten worden vastgelegd, bij voorkeur in een geautomatiseerd beheersysteem.

Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet (2002) regelt voor heel Nederland de bescherming van planten- en diersoorten. In deze wet zijn EU-richtlijnen voor de bescherming van soorten opgenomen (Habitatrichtijn, Vogelrichtlijn) en het internationale CITES-verdrag voor de handel in bedreigde diersoorten. Het gaat erom, dat het voortbestaan van de soort niet in gevaar komt. Het is ook van belang dat alle in het wild levende planten en dieren in principe met rust gelaten moeten worden, dus niet alleen de beschermde soorten.

Deze wet heeft betrekking op alle ingrepen die gepleegd worden en van enige invloed kunnen zijn op flora en fauna. Om aan de wet te voldoen dient voor elke ingreep onderzocht te zijn wat de invloed is op de verschillende beschermde soorten. Verder moet er alles aan gedaan zijn om de negatieve effecten tot een minimum te beperken. Wanneer er door de ingreep verstoring van soorten wordt verwacht en dit niet te voorkomen is, dient een ontheffing aangevraagd te worden. Bij het uitvoeren van bijvoorbeeld het dunnen van bosplantsoen, moet er rekening worden gehouden met de Flora- en faunawet.
Voor bomen in bijzonder is het van belang of er permanente nesten of verblijfplaatsen aanwezig zijn (holbroeders, broedbomen vleermuizen).
Velling en snoei dienen bij voorkeur buiten het broedseizoen plaats te vinden. Voorafgaand aan de uitvoering van maatregelen dient de beheerder het object te controleren op aanwezigheid van beschermde planten en dieren en op nesten, holen en andere permanente verblijfplaatsen.

In Lansingerland vindt bestendig beheer plaats. Het onderhoud, zoals maaien, schoffelen, snoeien en dunnen, vindt het hele jaar door op vaste tijdstippen plaats. Het is wenselijk om bij nieuwe bestekken de bepalingen vanuit het kader van de Flora- en faunawet aan te vullen.

Bijlage 2. Overzicht beheergroepen per werkzaamheid

	beheergroep																										
	bomen in gras + spiegel	bomen zonder spiegel	bomen in verharding	bosplantsoen	heesters 0,5-1,0m en 1,0-1,5m	heesters- eco-plantsoen 1,5-3,0m	botanische- en meidilandrozen	bodembedekkers 0 1-0,5m	blokhagen	sierrozen	kruidachtigen	vaste planten	hagen hoog	hagen laag	solitaire heesters	leeg plantvak / boomspiegel	bakken met plantsoen	sedumvegetatie	gazon	gazon met bollen	extensief gras 1-2x	extensief gras 3-4x	greppel	wadi	grasoever	natuurvriendelijke oever	rietoever / riet
Bos- en Sierplantsoen																											
Groen-beplanting-bodembedekkers-overgroei randen.								x																			
Groen-beplanting-bodembedekkers-heesters-snoeibeeld.					x			x																			
Groen-beplanting-bosplantsoen-overgroei randen.				x																							
Uitmaaien rand van bosplantsoen				x																							
Groen-beplanting-grof vuil; bos- en sierplantsoen.				x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		x	x	x									
Groen-beplanting-haag-snoeibeeld; hagen en blokhagen.									x				x	x													
Groen-beplanting-heesters-overgroei randen.					x	x	x																				
Groen-beplanting-natuurlijk afval; sierplantsoen.					x	x	x	x	x	x	x	x	x	x			x	x									
Groen-beplanting-onkruid; plantsoen jong en vaste planten.					-	-	-	-	-		x	x		-			x	x									
Groen-beplanting-onkruid; sierplantsoen.					x		x	x	x	x			x	x													
Groen-beplanting-onkruid; eco-plantsoen.						x																					
Groen-beplanting-zwerfafval fijn; sierplantsoen.					x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		x	x	x									
Groen-beplanting-zwerfafval fijn; bosplantsoen.				x																							
Groen-beplanting-zwerfafval grof; sierplantsoen.					x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		x	x	x									
Groen-beplanting-zwerfafval grof; bosplantsoen.				x																							
Snoeien van bos- en sierplantsoen																											
Terugzetten bosplantsoen.				x																							
Snoeien bodembedekkers.								x																			
Snoeien heesters en botanische + meidilandrozen.					x	x	x																				
Snoeien kruidachtigen.											x																
Maaien / snoeien vaste planten.												x															
Snoeien solitaire heesters															x												
Boomspiegels																											
Groen-boomspiegel-onkruid; bomen in verharding.			x													x											
Groen-boomspiegel-onkruid; bomen in gras	x																										
Groen-boom-stamopschot.	x	x	x																								
Groen-boom-wortelopschot.	x	x	x																								
Groen-gras-overgroei randen boomspiegel.	x																										
Gazon																											
Groen-gras-bijmaaien rondom obstakels.																			x	x							
Groen-gras-gazon-graslengte.																			x	x							
Groen-gras-gazon-zwerfafval fijn.																			x	x							
Groen-gras-gazon-zwerfafval grof.																			x	x							
Groen-gras-grof vuil; gazon.																			x	x							
Groen-gras-maaisel op verharding.																			x	x							
Groen-gras-natuurlijk afval.																			x	x							
Groen-gras-overgroei randen beplanting.																			x	x							
Groen-gras-overgroei randen verharding.																			x	x							
Maaien loof van bolgewassen.																				x							
Extensief gras																											
Groen-gras-zwerfafval grof; extensief gras, woonkernen.																					x	x	x	x	x	x	x
Groen-gras-zwerfafval grof; extensief gras, buitengebied.																					x	x			x	x	
Groen-gras-grof vuil; extensief gras, woonkernen.																					x	x	x	x	x	x	x
Groen-gras-grof vuil; extensief gras, buitengebied.																					x	x			x	x	
Maaien en afruimen extensief gras - eco-berm talud.																					x						
Maaien en afruimen extensief gras - eco-berm vlak.																					x						
Maaien en afruimen extensief gras - eco-berm langs wegen.																					x	x					
Maaien extensief gras - berm talud.																						x					
Maaien extensief gras - berm vlak.																						x					
Bijmaaien rondom obstakels extensief gras.																					x	x					
Oevers droog																											
Uitmaaien en afruimen greppel.																							x				
Uitmaaien en afruimen wadi.																								x			
Maaien en afruimen grasoever.																									x		
Maaien en afruimen natuurvriendelijke oever - droog																										x	
Maaien en afruimen rietvegetatie - droog																											x

Bijlage 3. Areaaloverzicht groen, hoeveelheden per beheergroep

Beheergroep		Overzicht areaalgegevens		verwachting
		jan 2012	dec 2014	dec 2015
Bomen in gras + spiegel	st	4.982	6.013	
Bomen zonder spiegel	st	10.051	10.624	
Bomen in verharding	st	789	969	
Knotbomen	st	494	494	
Leibomen	st	140	140	
Totaal aantal bomen		**16.456**	**18.240**	
Bomen <3 jaar	st		3.084	
Bosplantsoen	m2	120.230	82.457	74.941
Heesters (0,5-1,5m)	m2	203.959	202.332	172.747
Heesters - eco-plantsoen (1,5-3,0m)	m2			7.385
Botanische- en Meidilandrozen	m2	12.198	18.536	16.508
Bodembedekkers (0,1-0,5m)	m2	69.673	63.129	58.627
Blokhagen	m2	14.792	18.425	15.325
Sierrozen	m2	729	218	218
Kruidachtigen	m2	2.338	955	605
Vaste planten	m2	1.186	1.491	1.491
Wisselperken	m2	150	0	0
Totaal aan beplantingen		**425.255**	**387.543**	**347.847**
Plantsoen <3 jaar			63.162	
Hagen hoog	m1	3.349	3.913	3.111
Hagen laag	m1	14.882	16.251	16.581
Solitaire heesters	st	835	2.023	2.035
Leeg plantvak / boomspiegel	m2			353
Bakken met plantsoen	m2	52	50	50
Sedumvegetatie	m2	0	677	677
Gazon (vlak+talud+grasbetontegels)	m2	665.697	685.267	689.388
Gazon met bollen	m2	22.251	21.809	23.969
Extensief gras 1-2x (vlak+talud)	m2	138.333	113.914	285.357
Extensief gras 3-4x (vlak+talud)	m2	621.437	674.359	891.865
Extensief gras schapenweide	m2	326.753	358.481	0
Totaal aan gras		**1.774.471**	**1.853.830**	**1.890.579**
Grasoever	m1	0	17.869	
Natuurvriendelijke oever	m1	36.949	0	
Rietoevers / Riet	m1-m2	30.014	8.832	
Drainageleiding	m1	16.164	2.230	
Drainageputten	st	267	37	

.

Bijlage 4. Schaalbalken uit Kwaliteitscatalogus Openbare Ruimte 2013

				Verrekenen op beeld via RAW-werkcategorie 51
Groen	**beplanting-bodembedekkers-overgroei randen verharding of gras**			
A+	A	B	C	D
De rand van de verharding of het gras is volledig zichtbaar.	De rand van de verharding of het gras is goed zichtbaar.	De rand van de verharding of het gras is redelijk zichtbaar.	De rand van de verharding of het gras is nauwelijks zichtbaar.	De rand van de verharding of het gras is niet zichtbaar.
gemiddelde lengte overgroeiende beplanting 0 cm per 100m¹	**gemiddelde lengte overgroeiende beplanting** ≤ 5 cm per 100m¹	**gemiddelde lengte overgroeiende beplanting** ≤ 15 cm per 100m¹	**gemiddelde lengte overgroeiende beplanting** ≤ 25 cm per 100m¹	**gemiddelde lengte overgroeiende beplanting** > 25 cm per 100m¹
maximale lengte overgroeiende beplanting 0 cm	**maximale lengte overgroeiende beplanting** ≤ 30 cm	**maximale lengte overgroeiende beplanting** ≤ 30 cm	**maximale lengte overgroeiende beplanting** ≤ 45 cm	**maximale lengte overgroeiende beplanting** > 45 cm
Meetinstructie: Overgroei beplanting				

				Verrekenen op beeld via RAW-werkcategorie 51
Groen	**beplanting-bodembedekkers-heesters-snoeibeeld**			
A+	A	B	C	D
De bodembedekkers en heesters hebben geen storende takken.	De bodembedekkers en heesters hebben weinig storende takken.	De bodembedekkers en heesters hebben in beperkte mate storende takken.	De bodembedekkers en heesters hebben redelijk veel storende takken.	De bodembedekkers en heesters hebben veel storende takken.
storende takken 0% per 100m²	**storende takken** ≤ 5% per 100m²	**storende takken** ≤ 10% per 100m²	**storende takken** ≤ 20% per 100m²	**storende takken** > 20% per 100m²
hoogte beplanting tussen 40cm en 50cm	**hoogte beplanting** tussen 40cm en 55cm	**hoogte beplanting** tussen 40cm en 60cm	**hoogte beplanting** tussen 40cm en 75cm	**hoogte beplanting** > 40cm

				Verrekenen op beeld via RAW-werkcategorie 50
Groen	**beplanting-grof vuil**			
A+	A	B	C	D
Er ligt geen grof vuil in de beplanting.	Er ligt geen grof vuil in de beplanting.	Er ligt weinig grof vuil in de beplanting.	Er ligt weinig grof vuil in de beplanting.	Er ligt veel grof vuil in de beplanting.
grof vuil (≥ 10 kg en/of ≥ 25 liter) 0 stuks per 100m²	**grof vuil (≥ 10 kg en/of ≥ 25 liter)** 0 stuks per 100m²	**grof vuil (≥ 10 kg en/of ≥ 25 liter)** 1 stuks per 100m²	**grof vuil (≥ 10 kg en/of ≥ 25 liter)** 1 stuks per 100m²	**grof vuil (≥ 10 kg en/of ≥ 25 liter)** > 1 stuks per 100m²

Verrekenen op beeld via RAW-werkcategorie 51

Groen	beplanting-bosplantsoen-overgroei randen verharding of gras			
A+	A	B	C	D
De rand van de verharding of het gras is volledig zichtbaar.	De rand van de verharding of het gras is goed zichtbaar.	De rand van de verharding of het gras is redelijk zichtbaar.	De rand van de verharding of het gras is nauwelijks zichtbaar.	De rand van de verharding of het gras is niet zichtbaar.
gemiddelde lengte overgroei 0 cm per 100m¹	**gemiddelde lengte overgroei** ≤ 10 cm per 100m¹	**gemiddelde lengte overgroei** ≤ 25 cm per 100m¹	**gemiddelde lengte overgroei** ≤ 40 cm per 100m¹	**gemiddelde lengte overgroei** > 40 cm per 100m¹
maximale lengte overgroei 0 cm	**maximale lengte overgroei** ≤ 30 cm	**maximale lengte overgroei** ≤ 45 cm	**maximale lengte overgroei** ≤ 75 cm	**maximale lengte overgroei** > 75 cm
takken in vrije doorgang nee	**takken in vrije doorgang** nee	**takken in vrije doorgang** nee	**takken in vrije doorgang** nee	**takken in vrije doorgang** ja
Meetinstructie: Overgroei beplanting				

Verrekenen op beeld via RAW-werkcategorie 51

Groen	beplanting-haag-snoeibeeld geschoren hagen			
A+	A	B	C	D
De strakke lijnen van de haag zijn duidelijk zichtbaar. Er steken geen uitlopers uit de haag.	De strakke lijnen van de haag zijn goed zichtbaar. Er steken weinig uitlopers uit de haag.	De strakke lijnen van de haag zijn redelijk zichtbaar. In beperkte mate steken kleine uitlopers uit de haag.	De strakke lijnen van de haag zijn niet meer zichtbaar. Er steken redelijk veel kleine uitlopers uit de haag.	De strakke lijnen van de haag zijn niet meer zichtbaar. Er steken veel uitlopers uit de haag. De haag heeft zich ontwikkeld tot losse heesterrand.
gemiddelde lengte uitlopers 0 cm per 100m¹	**gemiddelde lengte uitlopers** ≤ 10 cm per 100m¹	**gemiddelde lengte uitlopers** ≤ 20 cm per 100m¹	**gemiddelde lengte uitlopers** ≤ 30 cm per 100m¹	**gemiddelde lengte uitlopers** > 30 cm per 100m¹
maximale lengte uitgroeiende uitlopers 0 cm	**maximale lengte uitgroeiende uitlopers** ≤ 30 cm	**maximale lengte uitgroeiende uitlopers** ≤ 40 cm	**maximale lengte uitgroeiende uitlopers** ≤ 50 cm	**maximale lengte uitgroeiende uitlopers** > 50 cm
Meetinstructie: Snoeibeeld geschoren hagen				

Verrekenen op beeld via RAW-werkcategorie 50

Groen	beplanting-natuurlijk afval			
A+	A	B	C	D
Er is geen bladafval/bloesem.	Er is weinig bladafval/bloesem.	Er is in beperkte mate bladafval/bloesem.	Er is redelijk veel bladafval/bloesem.	Er is veel bladafval/bloesem.
bedekking 0% per 100m²	**bedekking** ≤ 15% per 100m²	**bedekking** ≤ 30% per 100m²	**bedekking** ≤ 50% per 100m²	**bedekking** > 50% per 100m²
maximale dikte 0 cm	**maximale dikte** ≤ 2 cm	**maximale dikte** ≤ 5 cm	**maximale dikte** ≤ 10 cm	**maximale dikte** > 10 cm

Meetinstructie: Natuurlijk afval

Verrekenen op beeld via RAW-werkcategorie 51

Groen	beplanting-heesters-overgroei randen verharding of gras			
A+	A	B	C	D
De rand van de verharding of het gras is volledig zichtbaar.	De rand van de verharding of het gras is goed zichtbaar.	De rand van de verharding of het gras is redelijk zichtbaar.	De rand van de verharding of het gras is nauwelijks zichtbaar.	De rand van de verharding of het gras is niet zichtbaar.
gemiddelde lengte overgroei 0 cm per 100m¹	**gemiddelde lengte overgroei** ≤ 10 cm per 100m¹	**gemiddelde lengte overgroei** ≤ 35 cm per 100m¹	**gemiddelde lengte overgroei** ≤ 40 cm per 100m¹	**gemiddelde lengte overgroei** > 40 cm per 100m¹
maximale lengte overgroei 0 cm	**maximale lengte overgroei** ≤ 30 cm	**maximale lengte overgroei** ≤ 50 cm	**maximale lengte overgroei** ≤ 75 cm	**maximale lengte overgroei** > 75 cm
Meetinstructie: Overgroei beplanting				

Verrekenen op beeld via RAW-werkcategorie 51

Groen	beplanting-onkruid			
A+	A	B	C	D
Er is geen onkruid.	Er is weinig onkruid.	Er is in beperkte mate onkruid.	Er is redelijk veel onkruid.	Er is veel onkruid.
bedekking 0% per 100m²	**bedekking** ≤ 20% per 100m²	**bedekking** ≤ 40% per 100m²	**bedekking** > 40% per 100m²	**bedekking** > 40% per 100m²
bedekking door resten 0% per 100m²	**bedekking door resten** ≤ 10% per 100m²	**bedekking door resten** ≤ 25% per 100m²	**bedekking door resten** > 25% per 100m²	**bedekking door resten** > 25% per 100m²
maximale hoogte 0 cm	**maximale hoogte** ≤ 10 cm	**maximale hoogte** ≤ 30 cm	**maximale hoogte** ≤ 50 cm	**maximale hoogte** > 50 cm
zodevorming nee	**zodevorming** nee	**zodevorming** nee	**zodevorming** nee	**zodevorming** ja
Meetinstructie: Onkruid				

Verrekenen op beeld via RAW-werkcategorie 50

Groen	beplanting-zwerfafval fijn			
A+	A	B	C	D
Er ligt geen fijn zwerfafval.	Er ligt weinig fijn zwerfafval.	Er ligt in beperkte mate fijn zwerfafval.	Er ligt redelijk veel fijn zwerfafval.	Er ligt veel fijn zwerfafval.
fijn zwerfafval (1-10 cm) 0 stuks per m²	**fijn zwerfafval (1-10 cm)** ≤ 3 stuks perm²	**fijn zwerfafval (1-10 cm)** ≤ 10 stuks per m²	**fijn zwerfafval (1-10 cm)** ≤ 25 stuks per m²	**fijn zwerfafval (1-10 cm)** > 25 stuks per m²
Meetinstructie: Zwerfafval fijn				

Verrekenen op beeld via RAW-werkcategorie 50

Groen	beplanting-zwerfafval grof			
A+	A	B	C	D
Er ligt geen grof zwerfafval.	Er ligt weinig grof zwerfafval.	Er ligt in beperkte mate grof zwerfafval.	Er ligt redelijk veel grof zwerfafval.	Er ligt veel grof zwerfafval.
grof zwerfafval (>10 cm) 0 stuks per 100m²	**grof zwerfafval (>10 cm)** ≤ 3 stuks per 100m²	**grof zwerfafval (>10 cm)** ≤ 10 stuks per 100m²	**grof zwerfafval (>10 cm)** ≤ 25 stuks per 100m²	**grof zwerfafval (>10 cm)** > 25 stuks per 100m²
Meetinstructie: Zwerfafval grof				

Verrekenen op beeld via RAW-werkcategorie 51

Groen	boom-boomspiegel-onkruid			
A+	A	B	C	D
Er is geen onkruid.	Er is weinig onkruid.	Er is in beperkte mate onkruid.	Er is redelijk veel onkruid.	Er is veel onkruid.
bedekking 0% per boomspiegel	**bedekking** ≤ 20% per boomspiegel	**bedekking** ≤ 40% per boomspiegel	**bedekking** > 40% per boomspiegel	**bedekking** > 40% per boomspiegel
bedekking door resten 0% per boomspiegel	**bedekking door resten** ≤ 10% per boomspiegel	**bedekking door resten** ≤ 25% per boomspiegel	**bedekking door resten** > 25% per boomspiegel	**bedekking door resten** > 25% per boomspiegel
maximale hoogte 0 cm	**maximale hoogte** ≤ 10 cm	**maximale hoogte** ≤ 20 cm	**maximale hoogte** ≤ 50 cm	**maximale hoogte** > 50 cm
Meetinstructie: Onkruid				

Verrekenen op beeld via RAW-werkcategorie 51

Groen	boom-stamopschot			
A+	A	B	C	D
Er is geen stamopschot.	Er is weinig stamopschot.	Er is in beperkte mate stamopschot.	Er is redelijk veel stamopschot.	Er is veel stamopschot.
bedekking stamoppervlak door stamopschot 0% per boom	**bedekking stamoppervlak door stamopschot** ≤ 5% per boom	**bedekking stamoppervlak door stamopschot** ≤ 25% per boom	**bedekking stamoppervlak door stamopschot** ≤ 50% per boom	**bedekking stamoppervlak door stamopschot** > 50% per boom
gemiddelde lengte stamopschot 0 cm per boom	**gemiddelde lengte stamopschot** ≤ 20 cm per boom	**gemiddelde lengte stamopschot** ≤ 50 cm per boom	**gemiddelde lengte stamopschot** ≤ 100 cm per boom	**gemiddelde lengte stamopschot** > 100 cm per boom
maximale lengte stamopschot 0 cm	**maximale lengte stamopschot** ≤ 40 cm	**maximale lengte stamopschot** ≤ 70 cm	**maximale lengte stamopschot** ≤ 120 cm	**maximale lengte stamopschot** > 120 cm
Leeftijd stamopschot <1 jaar per stuk	**Leeftijd stamopschot** <1 jaar per stuk	**Leeftijd stamopschot** <1 jaar per stuk	**Leeftijd stamopschot** <2 jaar per stuk	**Leeftijd stamopschot** >2 jaar per stuk
Meetinstructie: Stam-en wortelopschot				

				Verrekenen op beeld via RAW-werkcategorie 51
Groen	**boom-wortelopschot**			
A+	A	B	C	D
Er is geen wortelopschot.	Er is weinig wortelopschot.	Er is in beperkte mate wortelopschot.	Er is redelijk veel wortelopschot.	Er is veel wortelopschot.
bedekking boomspiegel oppervlakte door wortelopschot 0% per boom	**bedekking boomspiegel oppervlakte door wortelopschot** ≤ 20% per boom	**bedekking boomspiegel oppervlakte door wortelopschot** ≤ 50% per boom	**bedekking boomspiegel oppervlakte door wortelopschot** ≤ 100% per boom	**bedekking boomspiegel oppervlakte door wortelopschot** > 100% per boom
gemiddelde lengte wortelopschot 0 cm per boom	**gemiddelde lengte wortelopschot** ≤ 20 cm per boom	**gemiddelde lengte wortelopschot** ≤ 50 cm per boom	**gemiddelde lengte wortelopschot** ≤ 100 cm per boom	**gemiddelde lengte wortelopschot** > 100 cm per boom
maximale lengte wortelopschot 0 cm	**maximale lengte wortelopschot** ≤ 40 cm	**maximale lengte wortelopschot** ≤ 70 cm	**maximale lengte wortelopschot** ≤ 120 cm	**maximale lengte wortelopschot** > 120 cm
Meetinstructie: Stam-en wortelopschot				

				Verrekenen op beeld via RAW-werkcategorie 51
Groen	**gras-overgroei randen boomspiegel**			eigen schaalbalk Lansingerland
A+	A	B	C	D
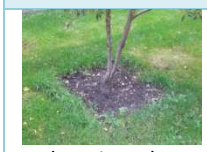				
De kant is recht gestoken.	De kant is recht gestoken.	De kant is redelijk recht gestoken.	De kant is nauwelijks recht gestoken.	De kant is niet gestoken.
gemiddelde lengte overgroeiend gras 0 cm per 25 st	**gemiddelde lengte overgroeiend gras** ≤ 5 cm per 25 st	**gemiddelde lengte overgroeiend gras** ≤ 10 cm per 25 st	**gemiddelde lengte overgroeiend gras** ≤ 25 cm per 25 st	**gemiddelde lengte overgroeiend gras** > 25 cm per 25 st
maximale lengte overgroeiend gras 0 cm per 25 st	**maximale lengte overgroeiend gras** ≤ 30 cm per 25 st	**maximale lengte overgroeiend gras** ≤ 30 cm per 25 st	**maximale lengte overgroeiend gras** ≤ 40 cm per 25 st	**maximale lengte overgroeiend gras** > 40 cm per 25 st
recht gestoken kanten ja per 25 st	**recht gestoken kanten** ja per 25 st	**recht gestoken kanten** nee per 25 st	**recht gestoken kanten** nee per 25 st	**recht gestoken kanten** nee per 25 st
Meetinstructie: Overgroei beplanting				

Verrekenen op beeld via RAW-werkcategorie 51

Groen	gras-bijmaaien rondom obstakels en bomen			
A+	A	B	C	D
Grasvegetatie rondom obstakel of boom is niet hoger dan de omliggende grasvegetatie.	Grasvegetatie rondom obstakel of boom is nauwelijks hoger dan de omliggende grasvegetatie.	Grasvegetatie rondom obstakel of boom is enigszins hoger dan de omliggende grasvegetatie.	Grasvegetatie rondom obstakel of boom is veel hoger dan de omliggende grasvegetatie.	Grasvegetatie rondom obstakel of boom is zeer veel hoger dan de omliggende grasvegetatie.
hoogte gras binnen een afstand van 0,3 m van obstakel of boom t.o.v. omliggende grasvegetatie gelijke hoogte	**hoogte gras binnen een afstand van 0,3 m van obstakel of boom t.o.v. omliggende grasvegetatie** ≤ 1,5 x zo hoog	**hoogte gras binnen een afstand van 0,3 m van obstakel of boom t.o.v. omliggende grasvegetatie** ≤ 2 x zo hoog	**hoogte gras binnen een afstand van 0,3 m van obstakel of boom t.o.v. omliggende grasvegetatie** ≤ 3 x zo hoog	**hoogte gras binnen een afstand van 0,3 m van obstakel of boom t.o.v. omliggende grasvegetatie** > 3 x zo hoog
Meetinstructie: Bijmaaien rondom obstakels				

Verrekenen op beeld via RAW-werkcategorie 51

Groen	gras-gazon-grashoogte			
A+	A	B	C	D
Het gras is voldoende kort voor het gewenste doel en komt overeen met gazon A uit de Standaard RAW Bepalingen.	Het gras is voldoende kort voor het gewenste doel en komt overeen met gazon A uit de Standaard RAW Bepalingen.	Het gras is voldoende kort voor het gewenste doel en komt overeen met gazon B uit de Standaard RAW Bepalingen.	Het gras is voldoende kort voor het gewenste doel en komt overeen met gazon B uit de Standaard RAW Bepalingen.	Het gras is te lang of te kort gemaaid voor het gewenste doel en komt niet overeen met gazon B uit de Standaard RAW Bepalingen.
hoogte gras ≤ 50 mm per per100 m²	**hoogte gras** ≤ 50 mm per per100 m²	**hoogte gras** ≤ 70 mm per per100 m²	**hoogte gras** ≤ 70 mm per per100 m²	**hoogte gras** > 70 mm per per100 m²
hoogte na maaien ≥ 20 mm per 100 m² ≤ 30 mm per 100 m²	**hoogte na maaien** ≥ 20 mm per 100 m² ≤ 30 mm per 100 m²	**hoogte na maaien** ≥ 20 mm per 100 m² ≤ 30 mm per 100 m²	**hoogte na maaien** ≥ 20 mm per 100 m² ≤ 30 mm per 100 m²	**hoogte na maaien** < 20 mm per 100 m² > 30 mm per 100 m²
hoogteverschil na maaien ≤ 5 mm per 100m²	**hoogteverschil na maaien** ≤ 5 mm per 100m²	**hoogteverschil na maaien** ≤ 5 mm per 100m²	**hoogteverschil na maaien** ≤ 5 mm per 100m²	**hoogteverschil na maaien** > 5 mm per 100m²
Meetinstructie: Grashoogte				

Verrekenen op beeld via RAW-werkcategorie 51

Groen	gras-maaisel op gras			
A+	A	B	C	D
Er ligt geen maaisel op het gras.	Er ligt maaisel op het gras dat gelijkmatig is verdeeld over het oppervlak.	Er ligt maaisel op het gras dat gelijkmatig is verdeeld over het oppervlak.	Er ligt maaisel op het gras dat gelijkmatig is verdeeld over het oppervlak.	Er ligt maaisel op het gras dat niet gelijkmatig is verdeeld over het oppervlak.

aantal opeenhopingen maaisel geen	**aantal opeenhopingen maaisel** geen	**aantal opeenhopingen maaisel** geen	**aantal opeenhopingen maaisel** ≤ 10 stuks per 100 m²	**aantal opeenhopingen maaisel** > 10 stuks per 100 m²

Verrekenen op beeld via RAW-werkcategorie 50

Groen	gras-gazon-zwerfafval fijn			
A+	A	B	C	D
Er ligt geen fijn zwerfafval.	Er ligt weinig fijn zwerfafval.	Er ligt in beperkte mate fijn zwerfafval.	Er ligt redelijk veel fijn zwerfafval.	Er ligt veel fijn zwerfafval.
fijn zwerfafval (1-10 cm) 0 stuks per m²	**fijn zwerfafval (1-10 cm)** ≤ 3 stuks per m²	**fijn zwerfafval (1-10 cm)** ≤ 10 stuks per m²	**fijn zwerfafval (1-10 cm)** ≤ 25 stuks per m²	**fijn zwerfafval (1-10 cm)** > 25 stuks per m²
Meetinstructie: Zwerfafval fijn				

Verrekenen op beeld via RAW-werkcategorie 50

Groen	gras-gazon-zwerfafval grof			
A+	A	B	C	D
Er ligt geen grof zwerfafval.	Er ligt weinig grof zwerfafval.	Er ligt in beperkte mate grof zwerfafval.	Er ligt redelijk veel grof zwerfafval.	Er ligt veel grof zwerfafval.
zwerfafval grof (>10 cm) 0 stuks per 100m²	**zwerfafval grof (>10 cm)** ≤ 3 stuks per 100m²	**zwerfafval grof (>10 cm)** ≤ 10 stuks per 100m²	**zwerfafval grof (>10 cm)** ≤ 25 stuks per 100m²	**zwerfafval grof (>10 cm)** > 25 stuks per 100m²
Meetinstructie: Zwerfafval grof				

Verrekenen op beeld via RAW-werkcategorie 50

Groen	gras-grof vuil			
A+	A	B	C	D
Er ligt geen grof vuil op het gras.	Er ligt geen grof vuil op het gras.	Er ligt weinig grof vuil op het gras.	Er ligt weinig grof vuil op het gras.	Er ligt veel grof vuil op het gras.
grof vuil (≥ 10 kg en/of ≥ 25 liter) 0 stuks per 100m²	**grof vuil (≥ 10 kg en/of ≥ 25 liter)** 0 stuks per 100m²	**grof vuil (≥ 10 kg en/of ≥ 25 liter)** 1 stuk per 100m²	**grof vuil (≥ 10 kg en/of ≥ 25 liter)** 1 stuk per 100m²	**grof vuil (≥ 10 kg en/of ≥ 25 liter)** > 1 stuk per 100m²

Verrekenen op beeld via RAW-werkcategorie 50

Groen	gras-natuurlijk afval			
A+	A	B	C	D
Er ligt geen bladafval/bloesem.	Er ligt weinig bladafval/bloesem.		Er ligt redelijk veel bladafval/bloesem.	Er ligt veel bladafval/bloesem.

		Er ligt in beperkte mate bladafval/bloesem.		
bedekking 0% per 100m²	**bedekking** ≤ 5% per 100m²	**bedekking** ≤ 10% per 100m²	**bedekking** ≤ 25% per 100m²	**bedekking** > 25% per 100m²
maximale dikte 0 cm	**maximale dikte** ≤ 3 cm	**maximale dikte** ≤ 10 cm	**maximale dikte** ≤ 30 cm	**maximale dikte** > 30 cm
Meetinstructie: Natuurlijk afval				

Verrekenen op beeld via RAW-werkcategorie 51

Groen	gras-maaisel op verharding			
A+	A	B	C	D
Er ligt geen maaisel op de verharding.	Er ligt weinig maaisel op de verharding.	Er ligt in beperkte mate maaisel op de verharding.	Er ligt redelijk veel maaisel op de verharding.	Er ligt veel maaisel op de verharding.
aantal m¹ verharding bedekt met maaisel > 1 m van grasrand 0 m per 100m¹ grasrand	**aantal m¹ verharding bedekt met maaisel > 1 m van grasrand** ≤ 3 m per 100m¹ grasrand	**aantal m¹ verharding bedekt met maaisel > 1 m van grasrand** ≤ 5 m per 100m¹ grasrand	**aantal m¹ verharding bedekt met maaisel > 1 m van grasrand** ≤ 10 m per 100m¹ grasrand	**aantal m¹ verharding bedekt met maaisel > 1 m van grasrand** > 10 m per 100m¹ grasrand
aantal m¹ verharding bedekt met maaisel ≤ 1 m van grasrand 0 m per 100m¹ grasrand	**aantal m¹ verharding bedekt met maaisel ≤ 1 m van grasrand** ≤ 5 m per 100m¹ grasrand	**aantal m¹ verharding bedekt met maaisel ≤ 1 m van grasrand** ≤ 20 m per 100m¹ grasrand	**aantal m¹ verharding bedekt met maaisel ≤ 1 m van grasrand** ≤ 40 m per 100m¹ grasrand	**aantal m¹ verharding bedekt met maaisel ≤ 1 m van grasrand** > 40 m per 100m¹ grasrand

Verrekenen op beeld via RAW-werkcategorie 51

Groen	gras-overgroei randen beplanting			
A+	A	B	C	D
De rand van de beplanting is zeer goed zichtbaar. De kant is recht gestoken.	De rand van de beplanting is goed zichtbaar. De kant is recht gestoken.	De rand van de beplanting is redelijk zichtbaar.	De rand van de beplanting is nauwelijks zichtbaar.	De rand van de beplanting is niet zichtbaar.
gemiddelde lengte overgroeiend gras 0 cm per 100m¹	**gemiddelde lengte overgroeiend gras** ≤ 5 cm per 100m¹	**gemiddelde lengte overgroeiend gras** ≤ 10 cm per 100m¹	**gemiddelde lengte overgroeiend gras** ≤ 25 cm per 100m¹	**gemiddelde lengte overgroeiend gras** > 25 cm per 100m¹
maximale lengte overgroeiend gras 0 cm	**maximale lengte overgroeiend gras** ≤ 30 cm	**maximale lengte overgroeiend gras** ≤ 30 cm	**maximale lengte overgroeiend gras** ≤ 40 cm	**maximale lengte overgroeiend gras** > 40 cm
recht gestoken kanten ja	**recht gestoken kanten** ja	**recht gestoken kanten** nee	**recht gestoken kanten** nee	**recht gestoken kanten** nee
Meetinstructie: Overgroei beplanting				

Verrekenen op beeld via RAW-werkcategorie 51

Groen	gras-overgroei randen verharding			
A+	A	B	C	D

De rand van de verharding is volledig zichtbaar.	De rand van de verharding is goed zichtbaar.	De rand van de verharding is redelijk zichtbaar.	De rand van de verharding is nauwelijks zichtbaar.	De rand van de verharding is niet zichtbaar.
gemiddelde lengte overgroeiend gras 0 cm per 100m[1]	**gemiddelde lengte overgroeiend gras** ≤ 5 cm per 100m[1]	**gemiddelde lengte overgroeiend gras** ≤ 10 cm per 100m[1]	**gemiddelde lengte overgroeiend gras** ≤ 25 cm per 100m[1]	**gemiddelde lengte overgroeiend gras** > 25 cm per 100m[1]
maximale lengte overgroeiend gras 0 cm	**maximale lengte overgroeiend gras** ≤ 30 cm	**maximale lengte overgroeiend gras** ≤ 30 cm	**maximale lengte overgroeiend gras** ≤ 40 cm	**maximale lengte overgroeiend gras** > 40 cm
Meetinstructie: Overgroei beplanting				

				Verrekenen op beeld via RAW-werkcategorie 50
Groen	**gras-zwerfafval grof**			
A+	A	B	C	D
Er ligt geen grof zwerfafval.	Er ligt weinig grof zwerfafval.	Er ligt in beperkte mate grof zwerfafval.	Er ligt redelijk veel grof zwerfafval.	Er ligt veel grof zwerfafval.
zwerfafval grof (>10 cm) 0 stuks per 100m²	**zwerfafval grof (>10 cm)** ≤ 3 stuks per 100m²	**zwerfafval grof (>10 cm)** ≤ 10 stuks per 100m²	**zwerfafval grof (>10 cm)** ≤ 25 stuks per 100m²	**zwerfafval grof (>10 cm)** > 25 stuks per 100m²
Meetinstructie: Zwerfafval grof				

				Verrekenen op beeld via RAW-werkcategorie 50
Groen	**gras-grof vuil**			
A+	A	B	C	D
Er ligt geen grof vuil op het gras.	Er ligt geen grof vuil op het gras.	Er ligt weinig grof vuil op het gras.	Er ligt weinig grof vuil op het gras.	Er ligt veel grof vuil op het gras.
grof vuil (≥ 10 kg en/of ≥ 25 liter) 0 stuks per 100m²	**grof vuil (≥ 10 kg en/of ≥ 25 liter)** 0 stuks per 100m²	**grof vuil (≥ 10 kg en/of ≥ 25 liter)** 1 stuk per 100m²	**grof vuil (≥ 10 kg en/of ≥ 25 liter)** 1 stuk per 100m²	**grof vuil (≥ 10 kg en/of ≥ 25 liter)** > 1 stuk per 100m²